

บทที่ 3

วิเคราะห์ความเป็นไปได้และแนวทางในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทย
แก่ทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศอังกฤษ โดยอาศัยหลักตาม
คอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ

จากการศึกษามาในบทที่ 2 แล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษเปิดโอกาสให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเพื่อทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ ได้ถึง 2 วิธีการคือ วิธีการตามหลักเกณฑ์คอมมอน ลอว์ และวิธีการตามกฎหมายหลายลักษณะ-อักษร ในบทนี้ จะได้ทำการศึกษาต่อไปว่า เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจะสามารถนำคำพิพากษาของศาลไทยไปก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ โดยอาศัยหลักตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษได้หรือไม่ ประการใด

ในการศึกษาความเป็นไปได้ดังกล่าวนี้ จำต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายไทย ตลอดจนแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำไปสู่การศึกษาถึงความเป็นไปได้ และหาแนวทางเพื่อให้คำพิพากษาของศาลไทยสามารถก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่อยู่ในประเทศอังกฤษต่อไป โดยจะแยกพิจารณาดังนี้ คือ

- 3.1 พิจารณาทบทวนบทบัญญัติของกฎหมายไทย ตามหลักและเงื่อนไขของคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ
- 3.2 ความเป็นไปได้และแนวทางเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศอังกฤษ โดยอาศัยหลักตาม

คอมมอน ลอร์ ของประเทศอังกฤษ

รายละเอียดดังนี้ คือ

3.1 พิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายไทยตามหลักและเงื่อนไขของคอมมอน ลอร์ ของประเทศอังกฤษ

จากหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอร์ ของประเทศอังกฤษ ดังที่ได้ศึกษา มาแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศอังกฤษได้วางหลักเกณฑ์และเงื่อนไขซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของกฎหมายอยู่หลายประการ อันได้แก่ อำนาจของศาลต่างประเทศ ที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น ความเสร็จเด็ดขาดและถึงที่สุดของคำพิพากษาของศาล ต่างประเทศ การกำหนดจำนวนเงินในคำพิพากษา และการผ่อนผันเพื่อให้ได้มา ซึ่งคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับแนว ความคิดอีก 2 ประการ คือ หลักความสงบเรียบร้อย และหลักความยุติธรรม อีกด้วย

ดังนั้น ในส่วนนี้จึงจะได้หยิบยกบทบัญญัติของกฎหมายไทยขึ้นพิจารณา ว่า ในปัจจุบันนี้บทบัญญัติของกฎหมายไทยมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และ เงื่อนไขตามคอมมอน ลอร์ ของประเทศอังกฤษ แล้วหรือไม่ ประการใด โดยจะแยกพิจารณาดังนี้ คือ

3.1.1 อำนาจของศาลไทยในการพิจารณาและพิพากษาคดี

3.1.2 ความเสร็จเด็ดขาดและถึงที่สุดของคำพิพากษาของ ศาลไทย

3.1.3 การกำหนดจำนวนเงินในคำพิพากษาของศาลไทย

3.1.4 การผ่อนผันเพื่อให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาของศาลไทย

3.1.5 หลักความสงบเรียบร้อย และหลักความยุติธรรม

รายละเอียดดังนี้ คือ

3.1.1 อำนาจของศาลไทยในการพิจารณาและพิพากษาคดี

หลักเกณฑ์ที่สำคัญประการแรกที่ศาลอังกฤษจะนำมาใช้ตรวจสอบการมีผลบังคับของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ คือ อำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลต่างประเทศ กล่าวคือ ศาลต่างประเทศที่ได้ทำการพิจารณาและพิพากษาคดี จะต้องมียุติอำนาจศาลเหนือจำเลยในคดีนั้น โดยพิจารณาตามความหมายระหว่างประเทศ [International Sense] ซึ่งประเทศอังกฤษจะนำหลักกฎหมายขัดกันของประเทศอังกฤษมาเป็นเครื่องช่วยพิจารณา โดยในกรณีที่เห็นคดีนี้เห็นบุคคลที่กำลังทำการศึกษาอยู่นี้ ศาลอังกฤษจะถือว่าศาลต่างประเทศมีอำนาจศาลเหนือจำเลย เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นศาลซึ่งจำเลยมีถิ่นที่อยู่และการปรากฏตัวของจำเลยในประเทศนั้นขณะที่ถูกฟ้องคดี และประการที่สองคือ เป็นศาลซึ่งจำเลยยอมรับอำนาจของศาลนั้น ดังรายละเอียดที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 ข้างต้น ซึ่งในส่วนนี้ ผู้เขียนจะได้แยกพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายไทยในเรื่องนี้ และเทียบเคียงกับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษดังกล่าวดังต่อไปนี้ คือ

ประการแรก ศาลซึ่งจำเลยมีถิ่นที่อยู่ และการปรากฏตัวของจำเลย ในขณะที่ถูกฟ้องคดี ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยเรื่องอำนาจของศาลไทยนั้น ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2534 เป็นต้นมา ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลัก

เกณฑ์เรื่องอำนาจศาลในการพิจารณาและพิพากษาคดีไปด้วย โดยได้ยกเลิกบทบัญญัติเดิม ตั้งแต่มาตรา 3 ถึงมาตรา 7 แล้วให้ใช้หลักกฎหมายตามที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้แทน

หลักเกณฑ์ทั่วไปของเรื่องอำนาจศาลนั้น ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 4 ซึ่งบัญญัติว่า "เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(1) คำฟ้องให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

(2) "

ข้อความที่บัญญัติใน มาตรา 4 ตอนต้นที่ว่า "เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น" นั้น หมายความว่า หากเป็นกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดไว้ในมาตราอื่น ๆ โดยเฉพาะ ย่อมบังคับไปตามมาตราเหล่านั้น อาทิเช่น อำนาจศาลที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์หรือประโยชน์อันเกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ ย่อมเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 4 ตริ หรือหากเป็นกรณีร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก ก็ย่อมเป็นไปตาม มาตรา 4 จัตวา เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนจะไม่ขอก้าวถึงเรื่องดังกล่าว เนื่องจากหลักเกณฑ์เหล่านั้นอยู่นอกเหนือขอบเขตของการศึกษานี้ ที่มุ่งจะศึกษากรณีหนึ่งเหนือบุคคลเท่านั้น

หลักเกณฑ์เรื่องอำนาจของศาลที่เป็นกรณีหนึ่งเหนือบุคคลที่กำลังทำการศึกษาอยู่นี้ จะพิจารณาได้จากมาตรา 4 (1) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจของศาลที่จะทำการพิจารณาคดีที่ฟ้องร้องกันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ เกี่ยวกับหนึ่งเหนือบุคคล หรือฟ้องเรียกค่าเสียหายจากมูลละเมิด อันเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดให้ศาลซึ่งจะมีอำนาจเหนือจำเลยในการพิจารณาและพิพากษาคดีในกรณีนี้ ได้แก่ศาลใดศาลหนึ่งใน 2 ศาล คือ

1. ศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล
2. ศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยหรือไม่

ซึ่งผู้เขียนจะได้พิจารณาศาลดังกล่าวตามลำดับดังนี้ คือ

ศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ก่อนที่จะได้ทำการพิจารณาถึงอำนาจของศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล สิ่งที่จะต้องพิจารณาในเบื้องต้น คือ ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยนั้น จะถือว่าภูมิลำเนาของบุคคลอยู่ ณ ที่ใด ซึ่งจะศึกษาได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2535 และบัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องภูมิลำเนาไว้ในมาตรา 37 ว่า "ภูมิลำเนาของบุคคลธรรมดา ได้แก่ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ" จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าภูมิลำเนาตามมาตรา 37 นี้มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นสถานที่ซึ่งบุคคลอาศัยกินอยู่หลับนอนตามความต้องการตามธรรมดาของมนุษย์ และประการที่สอง คือเป็นสถานที่ที่บุคคลนั้นตั้งใจจะยึดถือเป็นหลักแหล่งเป็นการถาวร แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่บุคคลใดมีถิ่นที่อยู่หลายแห่ง มาตรา 38 ได้บัญญัติให้ถือว่า ถิ่นที่อยู่ทุกแห่งเป็นภูมิลำเนา ซึ่งจะเลือกให้ถือเอาแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้นก็ได้ ซึ่งศาลฎีกาได้เคยตัดสินไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1233/2506 ว่า แม้จำเลยจะอ้างว่าได้ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่จังหวัดพระนครแล้วก่อนโจทก์ฟ้อง 8 วันก็ดี หากมีหลักฐานแสดงอยู่ว่า จำเลยยังคงมีบ้านและถิ่นที่อยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ดั้งเดิมด้วย ย่อมถือได้ว่าจำเลยมีถิ่นที่อยู่ 2 แห่ง ซึ่งโจทก์ย่อมถือเอาแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นภูมิลำเนาของจำเลย และยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลแขวงเชียงใหม่ได้ และหากเป็นกรณีที่ไมปรากฏว่าบุคคลมีที่อยู่อันเป็นแหล่งสำคัญประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 39 ให้ถือว่า ถิ่นที่อยู่เป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น ดังนี้ ย่อมเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้ให้ความสำคัญแก่ "ถิ่นที่อยู่" ของบุคคล โดยให้นำมาใช้เป็น

หลักเกณฑ์เพื่อกำหนดภูมิฐานะของบุคคลนั่นเอง ส่วนกรณีภูมิฐานะของ
นิติบุคคล ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 68 ว่า "ภูมิฐานะของนิติบุคคล ได้แก่ถิ่นอัน
เป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือถิ่นอันเป็นที่ตั้งที่ทำการหรือถิ่นที่ได้เลือกเอาเป็น
ภูมิฐานะเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง" ซึ่งจะเห็นได้ว่า
ในกรณีนิติบุคคลนั้น กฎหมายกำหนดให้สถานที่ตั้งซึ่งเป็นที่บัญชาการหรือจัด
กิจการของนิติบุคคลนั้นเป็นภูมิฐานะของนิติบุคคลนั้น และนอกจากนิติบุคคลจะมี
ถิ่นที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือที่ทำการเป็นภูมิฐานะธรรมดาแล้ว นิติบุคคลยังอาจมี
ภูมิฐานะเฉพาะการได้อีก โดยการกำหนดให้ถิ่นที่ใดที่หนึ่งเป็นภูมิฐานะพิเศษ
ด้วยการระบุไว้ในข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งนิติบุคคลนั้น

เมื่อทราบหลักเกณฑ์เรื่องภูมิฐานะดังกล่าวแล้ว ทำให้เห็นได้ว่า
บทบัญญัติของกฎหมายไทยได้กำหนดให้ศาลซึ่งจะมีอำนาจในการพิจารณาและ
พิพากษาคดีนี้เห็นบุคคลที่กำลังทำการศึกษาอยู่นี้ ในกรณีจำเลยเป็นบุคคล
ธรรมดา จึงได้แก่ศาลซึ่งจำเลยมีถิ่นที่อยู่ในเขตศาลนั้น และในกรณีจำเลยเป็น
นิติบุคคล ได้แก่ศาลซึ่งจำเลยมีที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือมีที่ตั้งที่ทำการอยู่ในเขต
ศาลนั้น ตลอดจนศาลซึ่งมีเขตอำนาจเหนือสถานที่อันนิติบุคคลนั้นตั้งเป็นภูมิฐานะ
เฉพาะการ และหากศาลดังกล่าวได้ดำเนินกระบวนการพิจารณา จนกระทั่งมีคำ
พิพากษาในคดีนั้นแล้ว ย่อมจะถือว่าคำพิพากษาของศาลดังกล่าวมีอำนาจบังคับ
แก่จำเลย และหากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลนั้นประสงค์จะนำคำพิพากษา
ไปทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ
ด้วยการนำคำพิพากษาไปฟ้องต่อศาลอังกฤษ คำพิพากษาของศาลซึ่งจำเลยมีถิ่น
ที่อยู่ในเขตศาลนั้น ย่อมถือได้ว่ามีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน
ลอว์ ของประเทศอังกฤษในเรื่องอำนาจของศาลแล้ว

จากการศึกษามาแล้วในบทที่ 2 ว่า หลักเกณฑ์หรือบรรทัดฐานที่ประเทศอังกฤษนำมาใช้เป็นหลักในการพิจารณาเรื่องอำนาจของศาลต่างประเทศนั้น นอกจากเงื่อนไขเรื่องถิ่นที่อยู่ของจำเลยในต่างประเทศแล้วประเทศอังกฤษยังคำนึงถึงการปรากฏตัว [Presence] ของจำเลยในขณะที่ถูกฟ้องคดีอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำมาฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อให้ศาลอังกฤษบังคับตามให้ นั้นจะเป็นคำพิพากษาของศาลซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีด้วยเหตุที่เป็นศาลซึ่งจำเลยมีถิ่นที่อยู่ในเขตศาลดังกล่าว เงื่อนไขที่จะต้องถูกศาลอังกฤษตรวจสอบอีกประการหนึ่งก็คือ จำเลยในคดีนั้นได้ปรากฏตัวในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลต่างประเทศนั้นหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณาคดีเป็นคดี ๆ ไป แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ศาลอังกฤษได้ลดหย่อนหลักเกณฑ์เรื่องการปรากฏตัวของจำเลยเพื่อต่อสู้คดีลงไปบ้าง กล่าวคือ ในคดีที่จำเลยไม่ปรากฏตัวในศาลต่างประเทศโดยสามารถสังเกตเห็นได้จากเรื่องมาจากว่าจำเลยไม่มีข้อต่อสู้หรือข้อโต้แย้งเพียงพอที่จะรับฟังได้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษสามารถที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลอังกฤษพร้อมกับคำฟ้อง เพื่อให้ศาลอังกฤษพิจารณาคดีโดยรวบรัดตาม Rules of the Supreme Court Order 14 ได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวย่อมส่งผลอันเป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทย ในกรณีที่ เป็นคำพิพากษาโดยจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาขาดนัดพิจารณาในศาลไทย เนื่องจากหากฟังได้ว่าเหตุที่จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปรากฏตัวในศาลไทย เนื่องมาจากการที่จำเลยซึ่งตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีข้อต่อสู้ในคดี และคำพิพากษาของศาลไทยนั้นมีลักษณะครบถ้วนตามหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ในคอมมอน ลอว์ แล้ว ศาลอังกฤษย่อมยอมมีคำพิพากษาโดยรวบรัด [Summary Judgment] ให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทย และนำไปก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษต่อไป อันจะเป็นการประหยัดเวลาได้ทางหนึ่ง

ศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาในประเทศไทยหรือไม่ จากการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ ที่นำมาใช้ในการตรวจสอบการมีผลบังคับของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจของศาลต่างประเทศที่ทำการพิจารณาและพิพากษาแล้ว จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์หรือบรรทัดฐานในเรื่องนี้มีอยู่เพียง 2 ประการ คือ การมีถิ่นที่อยู่ และการยอมรับอำนาจศาลต่างประเทศของจำเลย เท่านั้น ส่วนหลักเกณฑ์หรือบรรทัดฐานอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัญชาติของจำเลย ภูมิลำเนาของจำเลย สถานที่เกิดมูลคดี และความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินของจำเลย ประเทศอังกฤษได้ปฏิเสธที่จะนำมาใช้ตรวจสอบอำนาจของศาลต่างประเทศทั้งสิ้น รายละเอียดดังที่ได้พิจารณามาแล้วในบทที่ 2 ข้างต้น

ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(1) จะได้กำหนดอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีนี้เหนือบุคคลให้แก่ศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล (ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยหรือไม่ก็ตาม) แต่เป็นที่เห็นได้ชัดว่า หากศาลดังกล่าวซึ่งแม้จะเป็นศาลซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ได้ใช้อำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีดังกล่าว โดยชอบด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จนกระทั่งมีคำพิพากษาในคดีนั้นแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการดังกล่าวจะได้นำคำพิพากษาไปฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อให้ศาลอังกฤษบังคับตามให้แล้ว ศาลอังกฤษอาจปฏิเสธที่จะมีคำพิพากษาและบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ หากข้อเท็จจริงในคดีนั้นไม่ปรากฏว่าจำเลยมีถิ่นที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น ในขณะที่ถูกฟ้องคดีตลอดจนจำเลยมิได้ให้ความตกลงที่จะยอมรับอำนาจของศาลดังกล่าว เพื่อที่จะทำให้คำพิพากษาของศาลต่างประเทศมีผลบังคับตามหลักเกณฑ์คอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ เนื่องจากศาลอังกฤษจะถือว่าลำพังข้อเท็จจริงที่ว่ามูลคดีเกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลนั้น ๆ ยังไม่เพียงพอที่จะรับฟังว่าศาลนั้นมีอำนาจ

ในการพิจารณาและพิพากษาคดีนี้เหนือบุคคลได้

ประการที่สองที่จะต้องนำมาพิจารณาในเรื่องอำนาจของศาลไทยในการพิจารณาและพิพากษาคดี คือ เรื่องการยอมรับอำนาจศาลของจำเลย ซึ่งประเทศอังกฤษยอมรับว่า หากจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าตนเองยอมรับอำนาจของศาลต่างประเทศซึ่งได้มีคำพิพากษานั้นอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น โดยการระบุไว้ในสัญญา เป็นต้น ศาลอังกฤษจะถือว่าศาลต่างประเทศนั้นมีอำนาจศาลเหนือจำเลย อันจะส่งผลให้คำพิพากษาของศาลนั้นได้รับการยอมรับโดยศาลอังกฤษ ว่าเป็นคำพิพากษาของศาลที่มีอำนาจเหนือจำเลย และสามารถนำคำพิพากษาดังกล่าวมาฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้

หากจะพิจารณาถึงเรื่องการยอมรับอำนาจศาลของจำเลยในบทบัญญัติของกฎหมายไทย นั้น จะพบว่าแต่เดิมมานั้น บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้เคยบัญญัติถึงการตกลงเกี่ยวกับอำนาจศาลกัน ในมาตรา 7(4) ว่า "มาตรา 7 บทบัญญัติในสี่มาตราก่อนนั้น ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับต่อไปนี้

(1) ...

(2) ...

(3) ...

(4) ถ้าได้มีการตกลงกันไว้เป็นหนังสือว่าคู่สัญญาได้ยินยอมกันว่าบรรดาข้อพิพาทที่ได้เกิดขึ้นแล้วก็ดี หรือข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อสัญญาก็ดี ให้เสนอต่อศาลชั้นต้นศาลใดศาลหนึ่งตามที่ได้ระบุไว้ ซึ่งไม่มีหรืออาจไม่มีเขตศาลเหนือคดีนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้องข้อตกลง เช่นนี้ให้เป็นอันผูกพันกันได้ แต่ศาลที่ได้ตกลงกันไว้นั้นจะต้องเป็นศาล

ที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิสำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น หรือมูลคดีของ เรื่องนั้นได้
เกิดขึ้น หรือทรัพย์สินที่พิพาทกันนั้นตั้งอยู่ภายในเขตศาลแห่งศาลนั้น ฯ "

จากบทบัญญัติในมาตรา 7(4) ดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าการที่คู่สัญญา
จะแสดงเจตนายอมรับอำนาจศาลโดยการทำความตกลงเรื่องเขตศาลได้นั้น
จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์หลายประการ กล่าวคือ ข้อตกลงนั้นต้องทำเป็น
หนังสือและเป็นการตกลงเรื่องให้ศาลพิจารณาคดีพิพาทข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้ว
หรือข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นจากข้อสัญญา โดยต้องเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับเขตศาล
เท่านั้น จะตกลงกันในเรื่องอำนาจศาลหรือลำดับชั้นของศาลไม่ได้ และประการ
สุดท้ายคือ ศาลที่จะตกลงกันไว้นั้น ต้องเป็นศาลเฉพาะศาลใดศาลหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ศาลที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิสำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น
- (2) ศาลที่มูลคดีของเรื่องนั้นได้เกิดขึ้นในเขตศาลนั้น
- (3) ศาลที่ทรัพย์สินที่พิพาทกันนั้นตั้งอยู่ภายในเขตศาลนั้น

จากหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติในมาตรา 7(4) ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า
แต่เดิมกฎหมายได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถแสดงเจตนายอมรับอำนาจศาล
โดยการทำความตกลงเกี่ยวกับอำนาจศาลกันไว้ล่วงหน้าได้ว่า หากเกิดกรณี
พิพาทระหว่างกันแล้วจะฟ้องคดีต่อศาลใด แต่กฎหมายยังคงจำกัดไว้ว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. พิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
บททั่วไปและวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น. (กรุงเทพมหานคร:กรุงสยาม พรินติ้ง,
2533) หน้า 134-135.

การกำหนดศาลดังกล่าวจะต้องเป็นศาลใดศาลหนึ่งที่ยังคงมีจุดเกาะเกี่ยวหรือความเกี่ยวข้องกับคู่กรณี ไม่ว่าจะโดยการมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือมูลคดีหรือทรัพย์สินที่พิพาทอยู่ในเขตศาลนั้น แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2534 และได้มีการตัดทอนบทบัญญัติในมาตรา 7(4) ดังกล่าวออกไป โดยมีได้นำหลักเกณฑ์เรื่องการตกลงเกี่ยวกับอำนาจศาลดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในมาตราอื่น ๆ อีกด้วย ดังนั้น ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปคือ ในปัจจุบัน บุคคลหรือคู่สัญญาจะยังสามารถแสดงเจตนายอมรับอำนาจศาลโดยการทำความตกลงเรื่องเขตศาลไว้ล่วงหน้าได้อีกหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้ให้ความเห็นไว้ว่า การที่มีกฎหมายมายกเลิกบทบัญญัติมาตรา 7(4) เดิม นั้น จึงต้องถือว่าจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น ไม่ว่าจะตกลงกันในข้อใดทางใด ถ้าเกี่ยวกับอำนาจศาลแล้ว ก็ไม่ได้ทั้งสิ้น ถ้าหากตกลงกันก็เป็นข้อตกลงที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและตกเป็นโมฆะ²

ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีผู้เห็นว่าการตกลงยอมรับอำนาจศาล ดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 7(4) เคยบัญญัติให้สิทธิ์แก่บุคคลหรือคู่สัญญา ในปัจจุบันจะตกเป็นโมฆะดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า ยังคงมีทางออกสำหรับบุคคลหรือคู่สัญญาที่จะทำความตกลงยอมรับอำนาจศาลกันได้อยู่บ้าง กล่าวคือ ด้วยการนำหลักเกณฑ์เรื่องภูมิลำเนาของบุคคลที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้แก่กรณีนี้ได้ โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ในเรื่องภูมิลำเนาเฉพาะการ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า บุคคลหรือ

2. ดาวพฤหัส, "แก้ความเข้าใจกรณีตกลงเรื่องอำนาจศาล".

คู่สัญญาสามารถเลือกภูมิลำเนาเฉพาะการของตน ณ ที่ใดที่หนึ่ง อันจะส่งผลให้ศาลซึ่งบุคคลหรือคู่สัญญามีภูมิลำเนาเฉพาะการอยู่ในเขตศาล ย่อมเป็นศาลซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ตามหลักเกณฑ์เรื่องเขตอำนาจศาลแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(1) ซึ่งแนวคิดของผู้เขียนดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการที่มีผู้กล่าวไว้ว่า หลักเกณฑ์เรื่องอำนาจศาลหรือเขตอำนาจศาลนั้น มิใช่จะมีอยู่แต่เฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เท่านั้น แต่อาจมีอยู่ตามกฎหมายอื่น ๆ โดยทั่วไปทุกประเภท ซึ่งรวมทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³ ดังนั้น จึงจะได้ศึกษาต่อไปว่า แนวความคิดของผู้เขียนที่จะนำหลักเกณฑ์เรื่องอำนาจศาลหรือเขตอำนาจศาลในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาสนับสนุนเพื่อส่งผลให้บุคคลหรือคู่สัญญาสามารถแสดงเจตนายอมรับอำนาจศาลโดยการทำความตกลงกันไว้ล่วงหน้าดังกล่าว จะมีความเป็นไปได้แค่ไหน เพียงไร

หลักเกณฑ์แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดเรื่องภูมิลำเนาของบุคคล นั้น นอกเหนือจากจะมีประโยชน์ในการติดต่อโดยทั่วไป ประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี⁴ ประโยชน์ในการชำระหนี้ซึ่งปกติต้องทำ ณ ภูมิลำเนาของเจ้าหนี้ แล้ว ประโยชน์สำคัญประการหนึ่งคือ ประโยชน์

3. เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

4. ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน และประสิทธิ์ โสวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 177.

ในทางกฎหมายเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลที่จะรับฟ้องและพิจารณาคดีแพ่ง⁵ ซึ่งหากจะกล่าวโดยเฉพาะถึงกรณีที่เป็นหนี้เหินบุคคลที่กำลังทำการศึกษาอยู่นี้ เมื่อได้พิจารณามาแล้วข้างต้นว่าศาลที่จะมีอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีหนี้เหินบุคคลได้ศาลหนึ่ง คือ ศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น ดังนี้ จึงควรศึกษาต่อไปว่า มีความเป็นไปได้เพียงใดที่จะนำหลักเกณฑ์เรื่องภูมิลำเนาของบุคคลที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะหลักเกณฑ์เรื่องภูมิลำเนาเฉพาะการของบุคคล ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 42 ว่า "ถ้าบุคคลใดได้เลือกเอาถิ่นใด โดยมีเจตนาปรากฏชัดแจ้งว่าจะให้เป็นภูมิลำเนาเฉพาะการเพื่อทำการใด ให้ถือว่าถิ่นนั้นเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการสำหรับกรณีนั้น" และในกรณีของนิติบุคคล บัญญัติไว้ในมาตรา 68 ตอนท้ายว่า "ภูมิลำเนาของนิติบุคคลได้แก่... ถิ่นที่ได้เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง" มาใช้กับการแสดงเจตนายอมรับอำนาจศาลซึ่งคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีภูมิลำเนาเฉพาะการอยู่ในเขตศาลนั้น และทำความเข้าใจแล้วล่วงหน้าให้ศาลนั้นเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. เรื่องเดียวกัน, หน้า 177. และ จิตติ ตึงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 30.

ซึ่งหากจะศึกษาถึงความเห็นของนักนิติศาสตร์แล้ว จะพบว่าได้มีนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การกำหนดภูมิลำเนาเฉพาะการดังกล่าวจะส่งผลให้ศาลซึ่งบุคคลนั้นได้เลือกภูมิลำเนาเฉพาะการอยู่ในเขตศาลนั้น มีอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ตัวอย่างเช่น

ศาสตราจารย์จิตติ ติงคภักดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า เป็นความสะดวกที่บุคคลจะเลือกที่อื่นนอกจากภูมิลำเนาปกติเป็นที่ติดต่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ผู้ที่ประกอบธุรกิจอยู่ต่างท้องที่ อาจเลือกเอาสำนักงานในท้องที่นั้นหรือของนายความของตนในท้องที่นั้น เป็นภูมิลำเนาเฉพาะกิจการเรื่องนั้นโดยการระบุไว้ในสัญญาก็ได้ เมื่อมีคดีฟ้องกันก็ฟ้องที่ศาลอันเป็นภูมิลำเนาในกิจการนั้น⁶

อาจารย์มัทยา จิตติรัตน์ ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลใดได้เลือกภูมิลำเนาแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการแล้ว ก็ต้องถือว่าภูมิลำเนาเฉพาะการแห่งนั้นเกิดขึ้นเพื่อการตามที่บุคคลนั้นเลือก ถ้ามีการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้น ก็ฟ้องได้ที่ภูมิลำเนาเฉพาะการที่บุคคลนั้นตั้งขึ้น⁷

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. จิตติ ติงคภักดิ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. หน้า 34.

7. มัทยา จิตติรัตน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แก้ไขปรับปรุง 2524) หน้า 58.

นอกจากนี้ ยังมีผู้อธิบายถึงหลักเกณฑ์เรื่องภูมิลาเนาเฉพาะการนี้ไว้ว่า ในการกำหนดภูมิลาเนาเฉพาะการนั้น หากกรณีมีคู่สัญญาอยู่ด้วย คู่สัญญาอาจทำความเข้าใจในเรื่องภูมิลาเนาไว้ต่อกันก็ได้ เช่น อาจกำหนดสถานที่ในการทำสัญญา การชำระหนี้ การฟ้องร้อง เป็นต้น และการกำหนดภูมิลาเนาเฉพาะการนี้จะใช้ในเรื่องการส่งหมายเรียกหรือฟ้องคดีด้วย^๘

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจะไม่ให้สิทธิแก่คู่ความในการที่จะตกลงกันเรื่องอำนาจศาลอย่างชัดเจน ดังเช่นที่เคยบัญญัติไว้ในมาตรา 7(4) แล้วก็ตาม แต่บุคคลหรือคู่สัญญาน่าจะสามารถนำหลักเกณฑ์เรื่องภูมิลาเนาเฉพาะการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้ เนื่องจากดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า หลักเกณฑ์เรื่องภูมิลาเนานั้นเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความมุ่งหมายประการหนึ่งคือ เพื่อการพิจารณาอำนาจของศาลอยู่แล้ว และหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะส่งผลให้ศาลซึ่งบุคคลหรือคู่สัญญาได้ตกลงให้ตนเองมีภูมิลาเนาเฉพาะการอยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น เป็นศาลที่คู่ความมีภูมิลาเนาอยู่ในเขตศาล ซึ่งย่อมสอดคล้องกับหลักเกณฑ์เรื่องอำนาจศาลในการพิจารณาและพิพากษาคดีนั้น เหนือบุคคลที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(1) กำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นศาลที่จำเลยมีภูมิลาเนาอยู่ในเขตศาลนั้น

๘. กลุ่มเกียรตินิยม, คำอธิบายพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2535. (กรุงเทพมหานคร: 2535) หน้า 22.

นอกจากการทำความตกลงยอมรับอำนาจศาลด้วยการกำหนดภูมิ-
 ลีนาเฉพาะการดังกล่าวแล้ว ยังอาจมีพฤติการณ์ในบางกรณีที่จะทำให้เห็นว่า
 บุคคลนั้นได้ตกลงยอมรับอำนาจของศาลแล้วได้อีกทางหนึ่ง อันได้แก่ ในกรณีที่
 บุคคลใดได้เคยเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลใดโดยกล่าวอ้างว่าตนเองมีภูมิลีนา
 อยู่ในเขตศาลนั้น ซึ่งหากต่อมาบุคคลนั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลดังกล่าว โดย
 ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในคดี โดยเฉพาะภูมิลีนาของบุคคลนั้น ยังไม่เปลี่ยน
 แปลงไป ดังนี้ บุคคลนั้นน่าจะไม้อาจปฏิเสธได้ว่าศาลนั้นไม่มีอำนาจศาลเหนือ
 ตนเอง เนื่องจากพฤติการณ์ก่อนหน้าถือได้ว่าเป็นการยอมรับอำนาจของศาล
 ดังกล่าวแล้ว และคำพิพากษาของศาลนั้นย่อมได้รับการยอมรับในประเทศ
 อังกฤษว่าเป็นคำพิพากษาของศาลซึ่งมีอำนาจเหนือจำเลยหรือลูกหนี้ตาม
 คำพิพากษา และเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาย่อมสามารถนำคำพิพากษาดังกล่าว
 ไปฟ้องต่อศาลอังกฤษได้ เพราะมีลักษณะสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน
 ลอว์ ที่ประเทศอังกฤษได้กำหนดไว้ และศาลอังกฤษเองเคยกล่าวถึงเรื่องนี้
 ไว้อย่างชัดเจนในคดี Schibsby v. Westenmoltz⁹ และคดี Novelli
 v. Rossi¹⁰ ว่า ถ้าบุคคลใดยอมอยู่ใต้อำนาจศาลต่างประเทศ โดยที่เขา
 เข้าไปเป็นโจทก์ฟ้องคดีในศาลต่างประเทศ หากต่อมา เขาถูกฟ้องตามคำพิ-
 พากษาศาลต่างประเทศในประเทศอังกฤษ เขาจะกล่าวอ้างว่าเขามิได้อยู่
 ภายใต้อำนาจศาลต่างประเทศมิได้

9. [1870], L. R. 6 Q. B. 155.

10. [1831], 2 B & Ad. 757.

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจของศาลไทยในการพิจารณาและพิพากษาคดีนี้เห็นบุคคล และพิจารณาเทียบเคียงกับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษดังกล่าวข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า หากพิจารณาลักษณะเรื่องอำนาจของศาลไทยในการพิจารณาและพิพากษาที่จะทำให้ประเทศอังกฤษยอมรับคำพิพากษาของศาลไทย และมีคำพิพากษาตามให้เพื่อทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ นั้น ศาลไทยซึ่งใช้อำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีนั้น จะต้องเป็นศาลซึ่งจำเลยมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตศาลนั้น และอำนาจของศาลซึ่งจำเลยมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตศาลนี้ อาจเกิดขึ้นได้ด้วยการที่จำเลยได้ตกลงยอมรับอำนาจของศาลนั้นด้วยการกำหนดภูมิลำเนาเฉพาะการของตนให้อยู่ในเขตศาลนั้น และการที่จำเลยมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าตนยอมรับที่จะอยู่ภายใต้อำนาจของศาลนั้น

3.1.2 ความเสร็จเด็ดขาดและถึงที่สุดของคำพิพากษาของศาลไทย

หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ในคอมมอน ลอว์ เพื่อตรวจสอบการมีผลบังคับของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำมาฟ้องต่อศาลอังกฤษ อีกประการหนึ่งก็คือ คำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นมีความเสร็จเด็ดขาดและถึงที่สุดแล้วหรือไม่

ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสร็จเด็ดขาดของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น จากการศึกษาลักษณะตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ ในบทที่ 2 จะพบว่า นับแต่ปี 1839 เป็นต้นมา ประเทศอังกฤษได้นำแนวความคิดเรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา [Res Judicata] มาปรับใช้ จึงส่งผลให้ประเทศอังกฤษยอมรับความถูกต้องของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ

ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลต่างประเทศ และศาลอังกฤษจะไม่ทำการตรวจสอบความถูกต้องของคำพิพากษาดังกล่าวอีกด้วย เหตุนี้ ปัญหาเรื่องความเสร็จเด็ดขาดของคำพิพากษาของศาลไทย เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจะได้นำไปฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ จึงไม่เกิดขึ้น

ดังนั้น ประเด็นที่จะต้องทำการพิจารณาเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะได้นำคำพิพากษาของศาลไทยไปขอบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ จึงมีเพียงเรื่องความถึงที่สุดของคำพิพากษาของศาลไทยว่าบทบัญญัติของกฎหมายไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษอย่างไร หรือไม่

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแห่งของไทย ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องความเป็นที่สุดของคำพิพากษาไว้ใน มาตรา 147 ซึ่งบัญญัติว่า "คำพิพากษาหรือคำสั่งใดซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้นั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป" และบัญญัติไว้ในวรรคสองต่อไปว่า "คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งอาจอุทธรณ์ฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้นั้น ถ้ามิได้อุทธรณ์ ฎีกาหรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่ระยะเวลา เช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง..." และผลของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วดังกล่าว บัญญัติไว้ในมาตรา 148 คือ ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก ในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าเป็นการกำหนดให้คำพิพากษาของศาลไทยถึงที่สุดเมื่อวันที่ได้มีการอ่านคำพิพากษา หรือเมื่อพ้นจากระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการอุทธรณ์ ฎีกา หรือขอให้พิจารณาใหม่ แล้วแต่กรณี และมีผลให้คำพิพากษา

ที่ถึงที่สุดแล้วนั้น จะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยศาลซึ่งทำคำพิพากษานั้น เนื่องจาก คู่ความไม่อาจนำประเด็นในคดีนั้นไปฟ้องร้องเป็นคดีขึ้นใหม่ได้อีก

จากหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำไปเทียบเคียง กับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอร์ ของประเทศอังกฤษตามที่ได้ศึกษามาแล้วใน บทที่ 2 จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ จะพิจารณาความถึงที่สุดของคำพิพากษาจากการที่คำพิพากษานั้นได้ตัดสินประเด็นข้อพิพาทระหว่างคู่ความในคดี และจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงด้วยกระบวนการพิจารณาในภายหลังระหว่างคู่ความเดียวกันในศาลเดิมที่ได้ทำคำพิพากษานั้น

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาที่จะต้องนำมาพิจารณาต่อไป กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นคำพิพากษาโดยชาคนัดนั้น ตามหลักเกณฑ์คอมมอน ลอร์ ของประเทศอังกฤษถือว่า หากเป็นคำพิพากษาของประเทศที่จำเลยสามารถร้องขอต่อศาลให้พิพากษากลับหรือลบล้างคำพิพากษานั้นได้ภายในเวลาที่กำหนดไว้ได้แล้ว ประเทศอังกฤษจะถือว่า คำพิพากษาของศาลต่างประเทศดังกล่าวยังไม่ถึงที่สุด และศาลอังกฤษจะไม่บังคับตามให้ ดังนี้ จึงต้องพิจารณาว่าคำพิพากษาของศาลไทยที่ได้พิพากษาให้จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งชาคนัดพิจารณาแพ้คดีไป จะถือว่าถึงที่สุดและจะได้รับการบังคับตามโดยศาลอังกฤษหรือไม่ ประการใด เนื่องจากตามบทบัญญัติของไทยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้เปิดโอกาสให้จำเลยสามารถร้องขอให้ศาลพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 202 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีโดยชาคนัดไว้ว่า หากได้มีการส่งหมายนัดสืบพยานให้จำเลยทราบโดยชอบแล้ว จำเลยชาคนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งว่า จำเลยชาคนัดพิจารณาและดำเนินการพิจารณาและตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียว แต่อย่างไรก็ตาม หากศาลได้พิจารณาคดีของโจทก์ฝ่ายเดียวดังกล่าวแล้วได้

พิพากษาให้จำเลยซึ่งขาดนัดนั้นแพ้คดี มาตรา 207 ตอนต้น ยังกำหนดทางแก้ไขให้แก่จำเลยซึ่งถูกพิพากษาให้แพ้คดี โดยให้จำเลยมีสิทธิที่จะขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน มาตรา 208 คือ 15 วัน นับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับให้แก่จำเลย หรือภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ไต่คดีทเสร็จหรือได้บังคับตามคำพิพากษาโดยวิธีอื่น

ส่วนผลของการที่จำเลยยื่นคำขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่และศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้น มาตรา 209 กำหนดว่า คำพิพากษาของศาลที่พิพากษาให้จำเลยที่ขาดนัดแพ้คดีในประเด็นพิพาทดังกล่าว และการบังคับคดีที่ได้ดำเนินไปแล้วเป็นอันเพิกถอนไปในตัว และศาลจะทำการพิจารณาคดีนั้นใหม่ตั้งแต่เวลาที่ขาดนัด

จากหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ผลจากการที่จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาลาภาร้องขอให้ศาลซึ่งได้มีคำพิพากษาให้ตนแพ้คดี ด้วยเหตุที่ตนขาดนัดพิจารณา และศาลได้ทำการพิจารณาคดีนั้นใหม่ อันอาจส่งผลให้มีการพิพากษากลับ หรือแก้ไขคำพิพากษาเดิมซึ่งตัดสินไปก่อนหน้านี้ ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำคำพิพากษาซึ่งตัดสินคดีโดยจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาขาดนัดพิจารณาไปฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษในทันทีที่ศาลไทยมีคำพิพากษาดังกล่าว กรณีนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยได้ เนื่องจากศาลอังกฤษอาจปฏิเสธไม่ยอมมีคำพิพากษาตามให้ ด้วยเหตุผลว่าคำพิพากษาของศาลไทยในกรณีนี้ ศาลอังกฤษถือว่ายังไม่ถึงที่สุดอันจะนำมาฟ้องต่อศาลอังกฤษได้

แต่ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาควรที่จะรอให้กำหนดเวลาสำหรับการยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา

208 ดังกล่าวสิ้นสุดลงเสียก่อน เนื่องจากเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวไปแล้ว คำพิพากษาโดยขาดนั้นจะถึงที่สุด ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 147 วรรคสอง ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และศาลอังกฤษจะไม่ปฏิเสธที่จะมีคำพิพากษาตามให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาโดยอ้างว่า คำพิพากษาของศาลไทยยังไม่ถึงที่สุด

ส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำพิพากษา นั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยที่ประสงค์จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปฟ้องต่อศาลอังกฤษ เนื่องจากหลักเกณฑ์ตามคอมมอนลอว์ ของประเทศอังกฤษ ถือว่าการอุทธรณ์คำพิพากษานั้นในประเทศที่ได้มีคำพิพากษา ไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะได้นำคำพิพากษานั้นมาฟ้องต่อศาลอังกฤษแต่อย่างใด นอกจากนี้ แม้ว่าหลักเกณฑ์ตามคอมมอนลอว์ จะกำหนดเงื่อนไขไว้อีกว่า กรณีที่ตามกฎหมายของต่างประเทศกำหนดให้การยื่นอุทธรณ์คำพิพากษามีผลให้ต้องทุเลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาในตัวแล้ว ศาลอังกฤษจะไม่ยอมรับคำพิพากษานั้น ซึ่งในเรื่องนี้บทบัญญัติของกฎหมายไทยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนแจ้งใน มาตรา 231 ตอนต้นแล้วว่า "การยื่นอุทธรณ์ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น..." ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การยื่นอุทธรณ์ในศาลไทยไม่มีผลให้เป็นการทุเลากระบวนการบังคับคดีไปในตัว แต่ทั้งนี้ แม้ว่าการยื่นอุทธรณ์ในศาลไทยจะไม่มีผลให้เป็นการทุเลาการบังคับคดีไปตัวและทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยสามารถดำเนินการฟ้องคดีโดยอาศัยคำพิพากษาของศาลไทยดังกล่าวเป็นมูลคดีต่อศาลอังกฤษได้ก็ตาม แต่เนื่องจาก บทบัญญัติในมาตรา 231 วรรคแรก ได้กำหนดไว้ต่อไปว่า "...แต่คู่ความที่ยื่นอุทธรณ์อาจยื่นคำขอต่อศาลอุทธรณ์ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษา โดยทำเป็นคำร้องชี้แจงเหตุผลอันสมควรแห่งการขอ ให้ศาลอุทธรณ์ทุเลาการบังคับไว้" ดังนั้น จึงยังคงมีปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไปอีกว่า หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้

ศาลอุทธรณ์ทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาไว้ในระหว่างการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอนุญาตให้ทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น แล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยังสามารถนำคำพิพากษาในคดีนั้น ไปยื่นฟ้อง ต่อศาลอังกฤษได้ต่อไปหรือไม่ เนื่องจากผลจากคำสั่งของศาลอุทธรณ์นี้จะทำให้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายังไม่อาจดำเนินการบังคับคดีอย่างไร ๆ แก่ทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ จนกว่าศาลอุทธรณ์จะได้มีคำพิพากษาเสียก่อน ในเรื่องนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า จากหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ นั้น แม้จะ ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลอังกฤษว่าได้มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้นในประเทศ ที่มีคำพิพากษา ศาลอังกฤษยังคงยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำมาฟ้องต่อศาลอังกฤษ แต่ศาลอังกฤษมีอำนาจที่จะ ทุเลาการบังคับคดี [Stay Execution] แก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษไว้ก่อนได้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ คำพิพากษาของศาล ไทยที่มีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับคดีในประเทศไทยดังกล่าว จึงน่าจะยังคงได้ รับการยอมรับบังคับตามให้โดยศาลอังกฤษ เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาล ไทยนำคำพิพากษานั้นไปยื่นฟ้องต่อศาลอังกฤษ เพียงแต่ศาลอังกฤษมีอำนาจที่ จะสั่งให้ทุเลาการบังคับคดีในประเทศอังกฤษในระหว่างการอุทธรณ์คำพิพากษา ในศาลไทยไว้ก่อนเท่านั้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หากคำพิพากษาของศาลไทยได้ถึงที่สุดศาล ชั้นต้นแล้ว ข้อเท็จจริงเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าว หรือแม้แต่การที่ศาล อุทธรณ์ของไทยจะได้อนุญาตให้ทุเลาการบังคับคดีไว้ในระหว่างการพิจารณาชั้น อุทธรณ์ ก็จะไม่เป็นอุปสรรคแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทย ที่จะได้นำ คำพิพากษาไปฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาบังคับตามให้ต่อไป

3.1.3 การกำหนดจำนวนเงินในคำพิพากษาของศาลไทย

สืบเนื่องมาจากการที่ประเทศอังกฤษได้กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์คอมมอน ลอว์ อย่างชัดเจนว่า คำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา จะสามารถนำมาฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้นั้น จะต้องเป็นเฉพาะกรณี ที่ คำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นเป็นคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องด้วยหนี้เหือบุคคล และคำพิพากษาของศาลต่างประเทศดังกล่าวจะต้องกำหนดจำนวนเงินที่ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาต้องชำระเป็นจำนวนที่แน่นอนแล้วเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยที่ประสงค์จะนำ คำพิพากษาของศาลไทยไปฟ้องต่อศาลอังกฤษ เพื่อการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่อยู่ในประเทศอังกฤษ จึงต้องตระหนักในหลักเกณฑ์ ที่ประเทศอังกฤษได้กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ หากเป็นกรณีที่ คำพิพากษาของศาลไทยพิพากษาให้จำเลยปฏิบัติการชำระหนี้ด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น ให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง หรือให้จำเลยส่ง มอบทรัพย์สินใด ๆ ให้แก่โจทก์ แล้ว คำพิพากษาของศาลไทยดังกล่าวย่อม ไม่อาจได้รับการบังคับตามโดยศาลอังกฤษ

ดังนั้น คำพิพากษาของศาลไทยที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะสามารถ นำไปฟ้องต่อศาลอังกฤษตามหลักเกณฑ์คอมมอน ลอว์ นี้ จึงต้องเป็นกรณีที่ ได้ พิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นจำนวนเงินเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้อง เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีเต็มตามจำนวนหนี้ที่ได้ฟ้อง เพราะแม้ว่า จะตัดสินให้จำเลยชำระหนี้ให้แก่โจทก์เพียงบางส่วน หากจำนวนหนี้ดังกล่าว ได้ระบุเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนแล้ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายังสามารถนำ คำพิพากษาดังกล่าวไปฟ้องต่อศาลอังกฤษได้ นอกจากนั้น แม้จะเป็นคำพิพากษา

ซึ่งกำหนดให้จำเลยแบ่งชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นงวด ๆ หากได้มีการกำหนดจำนวนเงินในแต่ละงวดดังกล่าวที่แน่นอนแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายังสามารถนำคำพิพากษานั้นไปฟ้องคดีต่อศาลอังกฤษได้เช่นกัน เนื่องจากศาลอังกฤษยอมรับว่าคำพิพากษาดังกล่าวได้มีการกำหนดจำนวนเงินในคำพิพากษาเป็นจำนวนที่แน่นอนแล้ว

ซึ่งหากจะพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายไทยแล้ว จะพบว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยก็มิได้มีหลักเกณฑ์เรื่องการกำหนดจำนวนหนี้ในคำพิพากษาแต่อย่างใด แม้ในหลักการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งมาตรา 141 ก็เพียงบัญญัติให้ศาลต้องทำคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นหนังสือและรายการในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นก็บัญญัติเพียงกว้าง ๆ ว่า ให้แสดงรายการแห่งคดี เหตุผลแห่งคำวินิจฉัย และคำวินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดีรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้ดังกล่าว แต่เมื่อกรณีเป็นคดีหนี้เหนือบุคคลแล้ว ประเด็นที่พิพาทในคดีย่อมเป็นเรื่องของการชำระหนี้ไม่ว่าจะอาศัยมูลคดีใด เช่น การเรียกค่าเสียหายในมูลละเมิด การผิดสัญญาต่าง ๆ เป็นต้น จึงจำเป็นอยู่เองที่คำพิพากษาที่เกิดขึ้นย่อมต้องระบุจำนวนหนี้เป็นจำนวนเงิน เพื่อให้จำเลยชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ จึงย่อมสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ที่กำหนดว่าคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจะต้องได้กำหนดจำนวนเงินไว้ในคำพิพากษา

3.1.4 การนำผลเพื่อให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาของศาลไทย

ดังที่ได้ศึกษาหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษในส่วนที่เกี่ยวกับข้อจำกัดหรือข้อต่อสู้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่กำหนดไว้เพื่อให้ลูกหนี้

ตามคำพิพากษายกขึ้นอ้างอิงต่อศาลอังกฤษ เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาฟ้องขอให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาบังคับตามให้เพื่อให้ศาลอังกฤษปฏิเสธไม่ยอมบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น ข้อจำกัดหรือข้อต่อสู้ดังกล่าวประการหนึ่ง คือ การกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้คำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาโดยการฉ้อฉล ซึ่งขอบเขตของคำว่า "ฉ้อฉล" ตามแนวความคิดของกฎหมายอังกฤษนั้น ศาลอังกฤษจะพิจารณาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น การติดสินบนผู้พิพากษา การนำเสนอพยานเอกสารหรือพยานบุคคลอันเป็นเท็จ เป็นต้น ดังรายละเอียดที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2

ในส่วนนี้ จึงจะทำการศึกษาว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยทั้งส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายวิธีสบัญญัติ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการฉ้อฉลไว้อย่างไรบ้าง อันอาจมีผลให้คำพิพากษาของศาลไทยที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นคำพิพากษาที่เกิดจากการฉ้อฉลตามแนวความคิดของกฎหมายอังกฤษ และศาลอังกฤษจะไม่ยอมมีคำพิพากษาบังคับแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้บัญญัติถึงการฉ้อฉลไว้หลายแห่งด้วยกัน ตัวอย่างเช่น

ในเรื่องการแสดงเจตนาฉ้อฉลในการทำนิติกรรม บัญญัติวางหลักเกณฑ์ทั่วไปไว้ใน มาตรา 159 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า "การแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลเป็นโมฆียะ"

ในเรื่องผลแห่งสัญญา บัญญัติเป็นข้อยกเว้นหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาเพื่อก่อให้เกิดสัญญาไว้ในมาตรา 373 ซึ่งบัญญัติว่า "ความตกลงทำไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพื่อกลั่นแกล้งหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตนนั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ"

ในเรื่องตัวแลกเงิน บัญญัติเป็นข้อยกเว้นสำหรับการอ้างเหตุฉ้อฉลเพื่อต่อสู้ผู้ทรงตัวแลกเงินไว้ในมาตรา 916 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลทั้งหลายผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเงิน หากอาจจะต่อสู้ผู้ทรงด้วยข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันกันเฉพาะบุคคล ระหว่างตนกับผู้สั่งจ่ายหรือกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้นได้ไม่วันแต่การโอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล"

ส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการฉ้อฉล โดยกำหนดเป็นข้อยกเว้นให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาตามยอมได้ เมื่อมีการกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 138 วรรค 2 (1) ว่า "ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ (1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล "

แต่ทั้งนี้ แม้ว่าจะปรากฏคำว่า "ฉ้อฉล" ในบทบัญญัติของกฎหมายไทยในหลายเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะสังเกตได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวมิได้กล่าวถึงลักษณะทั่ว ๆ ไปที่จะนำไปสู่ความเข้าใจถึงลักษณะของการฉ้อฉลว่า ตามแนวความคิดของกฎหมายไทยจะถือว่าการกระทำลักษณะใดจะนับได้ว่าเป็นการกระทำการฉ้อฉลแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้พยายามให้ความหมายหรือคำนิยามของคำว่า "ฉ้อฉล" ไว้หลายท่านด้วยกัน ตัวอย่างเช่น

พระยาเทพวิฑูร กล่าวว่า กลฉ้อฉลนั้น คือ ใช้อุบายหลอกหลวงให้
เขาเข้าทำนิติกรรม ซึ่งต้องมีเจตนาหลอกหลวงเป็นข้อสำคัญ¹¹

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กล่าวว่า กลฉ้อฉล คือ
การแสดงข้อความอย่างใดให้ผิดต่อความจริง เพื่อลวงให้เขาหลงเชื่อแสดง
เจตนา ข้อความที่ผู้ทำกลฉ้อฉลได้แสดงให้ผิดต่อความจริงนั้น โดยปกติคือ
ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง¹²

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ กล่าวว่า ความหมายของคำว่า
"ฉ้อฉล" นี้ ควรจะหมายความถึงการกระทำ ไม่ว่าจะในลักษณะใด อันเป็น
การแสดงให้ปรากฏชัดถึงข้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการใช้อุบายหลอก
ลวงให้ผิดไปจากความจริง เพื่อให้คู่กรณีในนิติกรรม ไม่ว่าจะฝ่ายใด หลงเชื่อ
ในข้อความนั้นว่าเป็นความจริง¹³

11. พระยาเทพวิฑูร , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ 1-2 มาตรา 1-240 (พ.ศ. 2476-2477) (พระนคร: เนติบัณฑิตยสภา,
2509), หน้า 435.

12. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช , ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
นิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520),
หน้า 103.

13. ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 475.

ซึ่งนอกเหนือจากการให้ความหมายหรือคำจำกัดความของนักนิติ-
ศาสตร์เหล่านั้นแล้ว ยังปรากฏในแนวคำพิพากษาฎีกาของไทยที่มีการพิพากษา
เกี่ยวกับพฤติการณ์ที่มีการกล่าวอ้างว่ามีการฉ้อฉลของคู่ความไว้ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1107/2516 ตัดสินไว้ว่า คดีนี้โจทก์ได้ตั้งให้
นายโจทก์มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยได้ และนาย
โจทก์ได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยที่ 2 ศาลได้พิพากษาไปตาม
ยอมแล้ว คำพิพากษานั้นย่อมผูกมัดโจทก์ไม่ให้อุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 เว้นแต่กรณีจะต้องด้วยข้อยกเว้นตาม มาตรา
138 (1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล แต่ในคดีนี้ขณะ
ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาล นายโจทก์มีอำนาจใช้ดุลยพินิจ
เต็มที่ว่าข้อความและจำนวนเงินที่ตกลงกับจำเลยนั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่
ถ้าหากเห็นว่าจะเสียเปรียบหรือไม่สมควร นายโจทก์ก็มีอำนาจที่จะไม่ยอม
ตกลงและต่อรองได้ กรณีนี้ถึงหากจำเลยที่ 2 จะมาบอกเล่าแก่นายโจทก์
ไม่ตรงความจริง นายโจทก์ก็มีโอกาสใช้ดุลยพินิจไตร่ตรองข้อความตลอด
ทั้งจำนวนเงินแล้วว่าสมควรหรือไม่ เมื่อได้ใช้ดุลยพินิจไตร่ตรองแล้วจึงตกลง
ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยที่ 2 เช่นนี้ จะอ้างว่าเป็นการทำ
ไปโดยจำเลยที่ 2 ฉ้อฉลหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1485/2524 ตัดสินไว้ว่า จำเลยอุทธรณ์ว่าถูกนาย
โจทก์กับเสมียนศาลขู่ให้ลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความที่ศาลเป็น
ผู้จัดทำให้ แต่เมื่อผู้พิพากษาผู้พิจารณาตรวจรับอุทธรณ์ของจำเลย เรียกจำเลย
กับ ส. เสมียนหน้าบัลลังก์ในคดีนี้มาสอบถามพร้อมกัน จำเลยก็แถลงยืนยันว่า ส.
มิได้ขู่ขู่ว่าจะให้จำเลยลงลายมือชื่อในสัญญายอม จึงไม่มีเหตุที่จะเพิกถอนสัญญา
ประนีประนอมยอมความ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2190/2532 จำเลยที่ 1 มีอาชีพเป็นผู้กำกับ การแสดงภาพยนตร์ จำเลยที่ 2, 3, 4 และ 5. เข้าหุ้นส่วนกันสร้างภาพยนตร์โทรทัศน์ โดย 3. ลงทุนด้วยเงินสด จำเลยที่ 2 และ 5. ลงทุนด้วยแรงงานโดยประสงค์ จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้จากกิจการสร้างภาพยนตร์นั้น ส่วนโจทก์เป็นหุ้นส่วน ร่วมกับ 3. 20 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนที่ 3. นำมาลง และเป็นทนายความประจำ สำนักงานภาพยนตร์ของ 3. จำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่ายเช็คนิพาทโดยมีจำเลยที่ 2 เป็นผู้สลักหลัง มอบให้ 3. โดยมีข้อตกลงว่า 3. จะบังคับให้ใช้เงินตามเช็คได้ ต่อเมื่อภาพยนตร์ที่ร่วมกันสร้างได้ฉายทางโทรทัศน์จนมีกำไร เช็คนิพาทจึงเป็น เช็คที่ออกให้แก่ 3. ผู้ทรงคนก่อนเพื่อเป็นการประกันการปฏิบัติตามสัญญาหุ้นส่วน เมื่อ 3. ยังไม่ปฏิบัติตามสัญญาหุ้นส่วนโดยไม่จัดการชำระบัญชีกันให้ถูกต้อง แล้วกลับ โอนเช็คให้โจทก์มาฟ้องจำเลยทั้งสอง โดยโจทก์รู้ถึงข้อตกลงในการเข้าหุ้นส่วน ดังกล่าว เป็นการยืมมือโจทก์ฟ้อง ข้อมติว่าโจทก์กับ 3. คบคิดกันฉ้อฉลจำเลย ทั้งสอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 4434/2532 การที่จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอม ความที่ศาล เพราะถูกโจทก์หลอกว่าเป็นการทำเรื่องถอนฟ้อง โดยโจทก์จะเอา เงินจากจำเลยเพียง 140,000 บาท แต่ความจริงเป็นการทำสัญญาประนีประนอม ยอมความว่าจำเลยชำระหนี้โจทก์เป็นเงินกว่า 270,000 บาท เป็นการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความเพราะถูกโจทก์ฉ้อฉล จำเลยอุทธรณ์ขอให้ศาลเพิกถอนได้

จากหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ตลอดจนแนวคำพิพากษาฎีกา ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เห็นได้ว่า หลักกฎหมายไทยเองก็เล็งเห็นถึงความเสียหายที่เกิดจากการฉ้อฉลระหว่างบุคคล จึงบัญญัติหลักกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหายดังกล่าวไว้ในกฎหมายหลายเรื่อง อีกทั้งยังได้กำหนดไว้ว่า หากกรณี มีการกระทำการฉ้อฉลเกิดขึ้นแล้วก็จะก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย ตามแต่ที่บท บัญญัติในเรื่องนั้น ๆ จะได้กำหนดไว้ เป็นต้นว่า ให้การแสดงเจตนาที่เกิดจาก

การจำลองตกเป็นโมฆียะ เพื่อให้สิทธิ์แก่คู่กรณีในอันที่จะบอกกล่าวการแสดงเจตนาขึ้น หรือบัญญัติให้การกระทำที่เกิดจากการจำลองสามารถถูกเพิกถอนเสียได้ ตลอดจนก่อให้เกิดสิทธิ์ที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาที่เกิดจากการจำลองนั้นได้

นอกจากนั้น หากข้อเท็จจริงเรื่องการจำลองดังกล่าวปรากฏขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างคู่ความในคดีที่พิพาทกันในศาลไทย โดยการกระทำของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากต่อมา คู่ความฝ่ายนั้นชนะคดี และประสงค์จะนำคำพิพากษาไปฟ้องต่อศาลอังกฤษ เพื่อขอให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาตามและก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ ตามหลักเกณฑ์คอมมอน ลอว์ แล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมสามารถยกข้อเท็จจริงในเรื่องการจำลองดังกล่าวขึ้นต่อสู้ต่อศาลอังกฤษ เพื่อให้ศาลอังกฤษปฏิเสธไม่ยอมบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยดังกล่าวได้ และหากข้อต่อสู้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษารับฟังได้ในศาลอังกฤษ ดังนี้ ศาลอังกฤษย่อมจะไม่บังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยดังกล่าว ประกอบกับศาลอังกฤษจะได้ทำการพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีที่ได้เคยถูกพิจารณามาแล้วในศาลไทย และตัดสินไปตามรูปคดีเสียใหม่อีกด้วย

3.1.5 หลักความสงบเรียบร้อยและหลักความยุติธรรมของกฎหมายไทย

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษแล้ว จะพบว่านอกเหนือจากหลักเกณฑ์การพิจารณาคำพิพากษาของศาลต่างประเทศด้วยหลักกฎหมายแล้ว ประเทศอังกฤษยังได้นำแนวความคิดบางประการมาเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อจำกัดในการที่ศาลอังกฤษจะยอมมีคำพิพากษาเพื่อบังคับตามคำพิพากษานั้น

อันจะก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ อีกด้วย ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวนี้ได้แก่ หลักความสงบเรียบร้อย [Public Policy] และหลักความยุติธรรม [Natural Justice] กล่าวคือ คำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นจะต้องไม่ขัดแย้งกับแนวความคิดทั้งสองประการของประเทศอังกฤษ มิฉะนั้นศาลอังกฤษจะไม่ยอมมีคำพิพากษาตามให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น

ในส่วนของหลักความสงบเรียบร้อยของกฎหมายอังกฤษนั้น หลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ ได้กำหนดเป็นข้อจำกัดไว้ว่า คำพิพากษาของศาลต่างประเทศซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำมาฟ้องต่อศาลอังกฤษนั้น จะต้องไม่ขัดแย้งกับหลักเกณฑ์หรือนโยบายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประเทศอังกฤษ ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องศีลธรรม สังคม การพาณิชย์ การเมือง และเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น ในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้น ศาลอังกฤษเคยตัดสินในคดี *Re Macartney*¹⁴ ว่า คำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่กำหนดให้บิดาต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตลอดไปโดยไม่มีกำหนดเวลานั้น ศาลอังกฤษจะไม่ยอมมีคำพิพากษาตามให้ เนื่องจากศาลอังกฤษเห็นว่าควรจะจำกัดเวลาไว้เฉพาะเมื่อบุตรยังคงเป็นผู้เยาว์อยู่เท่านั้น หรือในเรื่องการพาณิชย์ นั้น ศาลอังกฤษเคยปฏิเสธไม่ยอมมีคำพิพากษาบังคับตามให้แก่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศในคดี *Rousillon v.*

Rousillon ¹⁵ ซึ่งคำพิพากษาในคดีนี้เกี่ยวกับการที่จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาผิดสัญญาที่เกี่ยวกับการผูกขาดทางการค้า และในเรื่องเกี่ยวกับภาษีอากรนั้น ศาลอังกฤษเคยตัดสินไว้ในคดี Government of Taylor ¹⁶ โดยกล่าวว่า หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นรัฐบาลของต่างประเทศ ซึ่งได้ฟ้องเรียกเงินค่าภาษีอากรที่จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาค้างชำระ คำพิพากษาคดีลักษณะดังกล่าวจะไม่ได้รับการยอมรับและบังคับตามให้โดยศาลอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งนอกเหนือจากนโยบายทางด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ศาลอังกฤษจะปฏิเสธไม่ยอมบังคับตามให้แก่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ที่มีลักษณะเป็นการลงโทษลูกหนี้ตามคำพิพากษาในทางอาญาอีกด้วย แต่ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เป็นคำพิพากษาในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และสามารถแยกมูลคดีทางแพ่งและอาญาออกจากกันได้ ศาลอังกฤษจะยอมบังคับตามให้เฉพาะในส่วนที่เป็นค่าเสียหายในทางแพ่งเท่านั้น ดังที่ศาลอังกฤษได้เคยตัดสินไว้ในคดี Huntington V. Attrill ¹⁷

ส่วนหลักความสงบเรียบร้อยของกฎหมายไทยนั้น หากจะได้พิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายไทย ทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายวิธีสบัญญัติ คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้วจะพบว่า ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับหลักความสงบเรียบร้อยไว้หลายแห่งด้วยกัน กล่าวคือ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ได้บัญญัติไว้เป็นข้อ

15. [1880], 14 Ch. D. 351.

16. [1955], A. C. 491; [1955], 1 All. E. R. 292.

17. [1893], A. C. 150.

จำกัดในการแสดงเจตนาเพื่อทำนิติกรรมใน มาตรา 150 ซึ่งบัญญัติว่า "การใด มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย...หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ" และใน มาตรา 151 บัญญัติไว้ว่า "การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ"

นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ยังได้ บัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยไว้ในหลายบทมาตรา อันได้แก่ การให้อำนาจ แก่ศาลที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งในข้อที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน (มาตรา 27) หรือบัญญัติเป็นข้อยกเว้นในการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเพื่อให้ สามารถที่จะพิพากษาหรือทำคำสั่งเกินหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องได้ ดังที่บัญญัติใน มาตรา 142 (5) ซึ่งบัญญัติว่า "...ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำ คำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่ (5) ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้น อ้างได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยและพิพากษา คดีไปก็ได้" หรือบัญญัติเป็นข้อยกเว้นในการแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การของ คู่ความว่าให้กระทำได้ภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนดไว้ได้ ดังที่บัญญัติไว้ ใน มาตรา 180 ว่า "การแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การที่คู่ความเสนอต่อศาล ไว้แล้วให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่ายี่สิบเอ็ดวัน หรือก่อนวันสืบพยานแล้วแต่กรณี เว้นแต่มีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ ก่อนนั้น หรือเป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน ..." รวมตลอดจนกระทั่งบทบัญญัติในชั้นอุทธรณ์และฎีกา โดย บัญญัติเป็นข้อยกเว้นหลักที่ว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างใน การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะต้อง เป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาก่อนแล้วโดยชอบใน

กาลขึ้นต้นและกาลอุทธรณ์ ดังที่บัญญัติไว้เป็นแนวเดียวกันในมาตรา 225
วรรค 2 และมาตรา 249 วรรค 2 ตามลำดับ ว่า ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้
ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาล
ชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิ์ที่จะยกปัญหาอันเกี่ยวข้องกับ
ความสงบเรียบร้อยของประชาชนดังกล่าวขึ้นอ้างได้

นอกจากนี้ ยังปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับ เช่น
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 , 177, 195 พระราชบัญญัติ
คดีคนเข้าเมือง มาตรา 16 พระราชบัญญัติสัญชาติ มาตรา 17 และ 19
และพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย มาตรา 5 อีกด้วย

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย
ของประชาชนทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ย่อมเห็นได้ว่ากฎหมายไทยได้ให้ความสำคัญ
ลำดับกับแนวความคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยเป็นอันมาก กล่าวคือ นอกจาก
ในบางกรณีจะเป็นการบัญญัติให้นำหลักความสงบเรียบร้อยมาเป็นข้อยกเว้นของ
หลักกฎหมายแต่ละเรื่องแล้ว ในบางกรณีจะได้บัญญัติไว้ว่าเอกชนไม่อาจจะทำ
ความตกลงระหว่างกันเพื่อก่อให้เกิดการกระทำใด ๆ ที่อาจกระทบกระเทือน
ต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนอันถือได้ว่าเป็นการจำกัดเรื่องการแสดง
เจตนาของบุคคลอีกทางหนึ่งด้วย แต่อย่างไรก็ตาม หลักเรื่องความสงบเรียบ
ร่อยนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับหลักเรื่องการฉ้อฉลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ
หากพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว จะไม่พบความหมายหรือคำอธิบาย
ถึงลักษณะของ "ความสงบเรียบร้อยของประชาชน" ในที่ใดเลย ด้วยเหตุนี้
จึงได้มีนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความเห็นถึงสาเหตุที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
มิได้ให้คำจำกัดความของความหมายของความสงบเรียบร้อยของประชาชนไว้
ตัวอย่างเช่น

อาจารย์มาโนช จรมาศ กล่าวว่า ตามบทบัญญัติมาตรา 113 [ปัจจุบันคือ มาตรา 150 ผู้เขียน] เพียงแต่บัญญัติข้อความไว้กว้าง ๆ เท่านั้น จึงต้องปล่อยให้อยู่ในดุลยพินิจของศาล ที่จะนำบทบัญญัติไปใช้ให้เหมาะสมแก่กรณี และความเป็นธรรม ซึ่งอาจแตกต่างกันตามพฤติการณ์ กาลเทศะ และความเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป ¹⁸

ศาสตราจารย์อุกฤษ มงคลนาวิน กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อย มักจะแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและแตกต่างกันในแต่ละ ประเทศ กฎหมายแห่งของนานาประเทศจึงได้กำหนดหลักการว่าด้วยความสงบเรียบร้อยในลักษณะที่ยืดหยุ่น และมอบให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะใช้ดุลยพินิจ ว่าการใดขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือไม่เป็นกรณี ๆ ไป ¹⁹

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมิได้มีการให้คำจำกัดความของความหมาย ของความสงบเรียบร้อยไว้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลที่อาจสรุปได้ว่า เนื่องจาก แนวคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยจำต้องอาศัยความยืดหยุ่น เพื่อความเหมาะสม แก่กรณี และเพื่อความเป็นธรรมของกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ได้มี ผู้ศึกษาถึงแนวความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์หลายท่านเพื่อค้นคว้าและสืบหา คำนิยามของคำว่าความสงบเรียบร้อยของประชาชน และได้สรุปไว้ว่า

18. มาโนช จรมาศ, "ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน", คูลพาท 12 (พฤษภาคม 2508): 11-12.

19. อุกฤษ มงคลนาวิน, "ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ ประชาชน", บทบัญญัติ (มีนาคม 2518) : 15

ความสงบเรียบร้อยของประชาชนตามกฎหมายไทยนั้น เป็นเรื่องของความสงบสุขของประชาชน ซึ่งรวมกันอยู่ในประเทศชาติเป็นส่วนรวม การใดอันมีลักษณะขัดต่อประโยชน์สุขของประชาชนหรือประเทศชาติเป็นส่วนรวมแล้ว การนั้นย่อมขัดต่อผลประโยชน์ของประชาชน และเมื่อถึงการขัดต่อผลประโยชน์อันสำคัญของการดำรงอยู่เพื่อความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขในสังคมส่วนรวมแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าการนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ²⁰

นอกจากนี้ หากจะเทียบเคียงแนวคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายไทย กับนโยบายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประเทศอังกฤษแล้ว จะพบว่าในขณะที่ประเทศอังกฤษได้คำนึงถึงหลักความสงบเรียบร้อยในหลายสาขาด้วยกัน อันได้แก่ เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ศิลธรรม สังคมและการพาณิชย์ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตามกฎหมายไทยเองนั้นก็ยังมีแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับหลักความสงบเรียบร้อยได้หลายแนวทางเช่นกัน ดังจำแนกได้ดังนี้ คือ

ทางการเมือง ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลใด ๆ ย่อมไม่อาจกระทำการที่มีผลเป็นการขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายภาษีอากร เป็นต้น เนื่องจากกฎหมายทั้งหลายดังกล่าวต่างมีเจตนารมณ์เพื่อความสงบอยู่ของประชาชนให้ได้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข ตัวอย่างเช่น

20. ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม, หน้า 170.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1237/2516 ตัดสินไว้ว่า การทำสัญญาโดยมี วัตถุประสงค์ให้เจ้าพนักงานใช้ตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือ เพื่อบำเหน็จเงินจ้าง หรือมีข้อตกลงให้สินบน ย่อมเป็นสัญญาอันขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพราะเป็นการกระทำอันมีวัตถุประสงค์อันทุจริต และขัดต่อกฎหมายอาญา หรือกรณีเกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากร คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 507/2532 ตัดสินไว้ว่า การที่ศาลภาษีอากรกลางพิพากษาให้จำเลยรับผิดชำระเงินเพิ่มตามมาตรา 89 ทวิ เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างศาลฎีกามีอำนาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือกรณีเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4143/2532 ตัดสินไว้ว่า อำนาจฟ้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกาจึงมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยให้เป็นคุณแก่จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นที่มีได้อุทธรณ์ได้

ทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุที่การดูแลคุ้มครองเศรษฐกิจของประเทศชาติ เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การตกลงใด ๆ ที่ทำขึ้นระหว่างเอกชนที่มีลักษณะเป็นการ ขัดต่อทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพในด้านการค้า ย่อมถือว่าเป็น การขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตัวอย่างเช่น กรณีที่มีการตกลง กัน หรือ "ฮั้ว" กันในการประมูลใด ๆ กับทางราชการระหว่างพ่อค้า เพื่อให้ ได้ราคาตามที่ตกลงกัน และมีการแบ่งผลประโยชน์กัน จึงเป็นการขัดต่อความสงบ เรียบร้อย ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2022/2519 โดยที่ประชุมใหญ่จึงตัดสินไว้ว่า การตกลงสมยอมกันดังกล่าวทำให้ไม่มีการประมูลราคากันอย่างแท้จริง เป็นการ หลอกลวงกรมทางหลวงผู้ประกาศประมูลให้หลงเชื่อ ต้องจ่ายเงินไปเพราะถูก จำเลยกับพวกร่วมกันหลอกลวงและเป็นการบิบบังคับเอาเงินของรัฐโดยไม่สุจริต จึงขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หนี้ตามเช็คพิพาทที่ เกิดจากสัญญานั้นจึงตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 113

ทางสังคม เนื่องจากปัญหาด้านสังคมเป็นเรื่องที่รัฐต้องพยายามเข้า
 คุ้มครองและควบคุมอย่างที่สุด เพราะหากรัฐปล่อยให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมขึ้น
 ในประเทศแล้ว ผลที่ลุกลามทางด้านอื่น ๆ จะตามมา อาทิเช่น ปัญหาเรื่อง
 ความมั่นคงทางการปกครอง หรือปัญหาทางเศรษฐกิจ ในเรื่องความสงบเรียบร้อย
 ทางสังคมในประเทศไทย อาจแยกได้เป็นกรณีเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว
 เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบุตร ซึ่งรวมถึงสิทธิ์และหน้าที่ของบิดามารดา ย่อมถือว่าเป็น
 ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2514/2519 ตัดสิน
 ไว้ว่า กรณีชายจดทะเบียนรับรองบุตรแล้ว หญิงมารดาฟ้องขอให้เพิกถอนอำนาจ
 ปกครองและจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูเด็ก ชายกับหญิงประนีประนอมยอมความ
 ศาลพิพากษาตามยอมว่าหญิงยอมไปถอนทะเบียนรับรองบุตร ชายให้ค่าตอบแทน
 20,000 บาท คำพิพากษานี้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน
 หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 445/2489 ตัดสินไว้ว่า ปัญหาว่าพินัยกรรมตกเป็นโมฆะ
 เพราะขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1706 หรือไม่ เป็นปัญหา
 เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน อีกกรณีหนึ่งคือ กรณีเกี่ยวกับด้านวิชาชีพ
 เนื่องจากเห็นว่าบุคคลไม่สมควรนำวิชาชีพของตนมาแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ
 จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมมิให้มีการเอาเปรียบจนทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม
 ในสังคม ตัวอย่างเช่น ในวิชาชีพทนายความ ซึ่งเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวกับผลประโยชน์
 ของลูกความและความยุติธรรมจากการดำเนินคดีความในศาล จึงถือว่าเป็นอาชีพ
 ที่สำคัญอันกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้น คำพิพากษา
 ฎีกาที่ 1577/2500 จึงตัดสินไว้ว่า การที่ทนายความทำความตกลงโอนลูกความ
 ให้แก่กัน จึงถือว่าเป็นข้อตกลงที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพราะ
 ขัดต่อพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 มาตรา 12(2) และตกเป็นโมฆะ
 สำหรับการตกลงค่าจ้างทนายความโดยวิธีแบ่งเอาจากทรัพย์สินที่ลูกความจะได้
 รับจากผลแห่งคำพิพากษา นั้น แต่เดิมคำพิพากษาฎีกาที่ 492/2521 ตัดสินไว้
 ว่า การตกลงดังกล่าวเป็นข้อตกลงที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน
 เพราะขัดต่อพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 41 ประกอบกับ

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 มาตรา 12(2) และตกเป็นโมฆะ แต่เนื่องจากต่อมาได้มีพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ยกเลิกพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 และพระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทเฉพาะกาลในมาตรา 86 กำหนดให้คณะกรรมการออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ตามมาตรา 53 ซึ่งในหมวด 3 ที่เกี่ยวกับมรรยาทต่อตัวความนั้น มิได้มีการกำหนดเรื่อง ค่าจ้างการว่าความไว้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบัน การตกลงค่าจ้างทนายความโดยวิธีแบ่งเอาจากทรัพย์สินที่ลูกความจะได้รับจากผลแห่งคำพิพากษา ย่อมไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และเป็นข้อตกลงที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนอีกต่อไป

โดยสรุปแล้ว จึงเห็นได้ชัดเจนว่าแนวความคิดเรื่องหลักความสงบเรียบร้อยในกฎหมายไทยนั้นมีขอบเขตและแนวทางเป็นไปในทางเดียวกันกับแนวความคิดเรื่องหลักความสงบเรียบร้อยที่ถือปฏิบัติอยู่ในประเทศอังกฤษ กล่าวคือ ทั้งสองประเทศต่างเห็นว่า หลักความสงบเรียบร้อยนี้ไม่อาจกำหนดได้โดยแน่ชัด แต่จะต้องบัญญัติให้มีลักษณะยืดหยุ่น และให้สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลสมัย อีกทั้งต่างก็นำหลักเรื่องความสงบเรียบร้อยนี้ เข้ามาควบคุมพฤติกรรมของประชาชนในทุก ๆ เรื่อง อันได้แก่ เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลธรรม เพื่อให้นำมาซึ่งความสงบสุขของประเทศชาติโดยส่วนรวม ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว การใดที่เป็น การขัดต่อความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายไทย ก็อาจจะเป็นการขัดต่อแนวความคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยในประเทศอังกฤษด้วย ด้วยเหตุนี้ คำพิพากษาใด ๆ ของศาลไทยที่ตัดสินว่ามีพฤติกรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และตกเป็นโมฆะไปแล้วนั้น อาจจะไม่สามารถนำไปฟ้องต่อศาลอังกฤษเพื่อขอให้ศาลอังกฤษบังคับตามให้ได้ เพราะอาจจะมีผลเป็นการขัดต่อนโยบายหรือหลักเกณฑ์อันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยในประเทศอังกฤษ

ในส่วนของแนวความคิดเรื่องหลักความยุติธรรมที่กำหนดไว้ในคอมมอน ลอร์ ของประเทศอังกฤษนั้น จากที่ได้ทำการศึกษามาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า แม้ศาลอังกฤษจะอ้างอิงเรื่องการขัดแย้งกับหลักความยุติธรรมเพื่อปฏิเสธการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ แต่ก็ไม่สามารถให้คำจำกัดความที่แน่นอนของ "หลักความยุติธรรม" ได้ชัดเจน เพียงแต่พอจะเทียบเคียงจากแนวคำตัดสินของศาลอังกฤษว่า กรณีที่จะถือว่าคำพิพากษาของศาลต่างประเทศตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดว่าคำพิพากษานั้นขัดแย้งกับหลักความยุติธรรม เมื่อปรากฏว่าศาลต่างประเทศกีดกันหรือจำกัดสิทธิ์ของคู่ความในการเสนอพยานหลักฐานต่อศาลต่างประเทศนั้น หรือกรณีที่ศาลต่างประเทศไม่รับฟังพยานหลักฐานอย่างไม่ยุติธรรม หรือกรณีที่ศาลต่างประเทศแจ้งกำหนดการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้คู่ความทราบโดยมิได้ให้เวลาอันพอสมควรและเพียงพอสำหรับการเตรียมตัวต่อสู้คดี และประการสุดท้ายคือ การที่ศาลต่างประเทศใช้อำนาจเหนือคู่ความฝ่ายที่ขาดนัด รายละเอียดดังที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 ข้างต้น

สำหรับแนวความคิดเรื่องหลักความยุติธรรมในกฎหมายไทยนั้น หากจะพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยแล้ว จะพบว่าได้มีการบัญญัติถึงความยุติธรรมไว้ชัดเจนในทวิบทกฎหมายอยู่บ้าง อันได้แก่ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ซึ่งบัญญัติในวรรคแรกว่า "ในกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม... ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้น..." และในมาตรา 133 ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากระบบความว่า "เมื่อศาลมิได้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราก่อน ให้ศาลชี้ขาดคดีนั้นโดยทำเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งในวันที่สิ้นการพิจารณา แต่เพื่อการที่จะพิเคราะห์คดีต่อไป ศาลจะเลื่อนการพิพากษาหรือการทำคำสั่งต่อไปในวันหลังก็ได้ ตามที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม"

ซึ่งศาลฎีกาก็ได้เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีที่ปรากฏว่ามีการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดต่อบทบัญญัติที่มุ่งหมายให้ เป็นไปด้วยความยุติธรรม จนเป็นเหตุให้ต้องเพิกถอนกระบวนการพิจารณา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 ดังกล่าวข้างต้น ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2379-2380/2532 ตัดสินไว้ว่า จำเลยที่ 4 มีภูมิฐานะที่แน่นอน การส่งหมายแจ้งวันนัดอ่านคำพิพากษาจึงต้องแจ้งไปยังภูมิฐานะของจำเลยที่ 4 การที่ศาลชั้นต้นให้ปิดประกาศแจ้งวันนัดที่หน้าศาล จึงเป็นการแจ้งวันนัดที่ไม่ชอบ เมื่อศาลชั้นต้นเห็นว่าจำเลยที่ 4 ไม่ทราบวันนัด ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะเพิกถอนคำสั่งที่ให้ถือว่าจำเลยที่ 4 ได้ทราบคำพิพากษานั้นเสียได้ โดยให้ถือว่าจำเลยที่ 4 ยังไม่ได้ฟังคำพิพากษาและให้ถือว่าได้ฟังคำพิพากษาในวันนัดพร้อม เพื่อพิจารณาคำร้องขอให้แจ้งวันนัดและพิพากษาใหม่ของจำเลยที่ 4 ได้

อย่างไรก็ดี ความหมายหรือคำจำกัดความอันแน่ชัดของหลักความยุติธรรมนี้ย่อมไม่อาจพบได้ในถ้อยคำของกฎหมายดังกล่าว หรือแม้แต่ด้วยคำอธิบายในคำพิพากษาของศาลฎีกา เช่นเดียวกับลักษณะของการฉ้อฉลและความหมายของหลักความสงบเรียบร้อย ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องความยุติธรรมตามกฎหมายไทยว่ามีอยู่อย่างไร จึงจำต้องศึกษาจากแนวความคิดเห็นของบรรดานักนิติศาสตร์ที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ ตัวอย่างเช่น

ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ กล่าวว่า ความยุติธรรมตามความเข้าใจทั่ว ๆ ไป หมายความว่า ความถูกต้องชอบด้วยเหตุผล และการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติให้ศาลมีคำสั่ง "เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม" ได้ แสดงว่าโดยทั่วไปกฎหมายก็เป็นกฎหมายซึ่งคงเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกับความยุติธรรม แต่ก็อาจมีกรณีที่กฎหมายกับความยุติธรรมไม่
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ได้ แม้แต่กฎหมายเองก็ยอมให้ศาลสั่งเป็นอย่างอื่น
เพื่อความยุติธรรม เนื่องจากในบางกรณี บางโอกาสที่อาจมีกฎหมายที่ไม่
สอดคล้องกับความยุติธรรมได้ เพราะกฎหมายบัญญัติเป็นกรณีทั่วไป กำหนดไว้
ล่วงหน้า จึงอาจมีกรณีที่มีพฤติการณ์พิเศษต่างกับกรณีทั่วไปอื่น ๆ หรือกาลเวลา
ล่วงไปเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปทำให้ความไม่เหมาะสมไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นได้
เฉพาะกรณี ²¹

ศาสตราจารย์โลภณ รัตนากร ได้เคยกล่าวไว้ว่า โดยสรุป ความ
ยุติธรรมอาจหมายถึงความสุจริต ความเป็นธรรม ความชอบธรรม ความชอบและ
ความถูกต้องตามกฎหมาย สิทธิตามกฎหมาย การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนประ-
เพณี และการปฏิบัติตามหน้าที่ ซึ่งแม้ว่านักกฎหมายจะมีแนวความคิดในเรื่องความ
ยุติธรรมแตกต่างกัน และแนวความคิดนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย แต่เรา
ก็ต้องรับกันว่า ความยุติธรรมเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายอยู่ตลอดเวลา จนอาจกล่าว
ได้ว่า ความยุติธรรมเป็นจุดประสงค์อันสูงสุดอันหนึ่งของกฎหมาย หรือคุณค่าของ
กฎหมายอยู่ที่ความยุติธรรมด้วย แต่หลักความยุติธรรมเป็นหลักที่กว้างกว่าหลัก
กฎหมาย ความยุติธรรมตามกฎหมายแคบกว่าความยุติธรรมโดยทั่วไป กล่าวคือ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

21. จิตติ ดิงศภัทย์, หลักวิชาชีพนักกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ประการพริก, 2533) , หน้า 48-50.

เป็นความยุติธรรมที่จำกัดอยู่ในขอบเขตของกฎหมายหรือการใช้กฎหมาย ²²

จากความหมายของคำว่ายุติธรรมตามกฎหมายไทยดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่า ความยุติธรรม หมายถึง ความถูกต้องชอบธรรมและชอบด้วยเหตุผล แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาถึงหลักเกณฑ์การบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยแนวความคิดเรื่องความยุติธรรมแล้ว ศาลอังกฤษจะนำมาพิจารณาเพื่อตรวจสอบวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลต่างประเทศว่า ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลต่างประเทศในคดีนั้น ศาลต่างประเทศได้ให้ความยุติธรรมแก่คู่ความเพียงพอกับมาตรฐานของนานาอารยประเทศแล้วหรือไม่ ดังนั้น ผู้เขียนจะได้พิจารณาต่อไปว่า ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยในปัจจุบันจะถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่จะยังให้เกิดความยุติธรรมระหว่างคู่ความแล้วหรือไม่ ประการใด โดยจะแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

ในประเด็นแรกที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน ซึ่งศาลอังกฤษมักจะตรวจสอบว่า ศาลต่างประเทศที่ทำการพิจารณาและพิพากษาคดีนั้น มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการกีดกัน จำกัดสิทธิ์ หรือไม่รับฟังพยานหลักฐานของคู่ความในคดีอย่างไม่ยุติธรรมหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลไทยนั้น บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ว่าด้วยพยานหลักฐานนั้นได้กำหนดให้ศาลไทยให้สิทธิ์แก่คู่ความที่จะนำสืบพยานหลักฐานตามข้อเท็จจริง

22. โสภณ รัตนากร, "ความยุติธรรม", บทบัญญัติ 25 (พฤษภาคม 2511) : 383.

ที่แต่ละฝ่ายกล่าวอ้างได้อย่างกว้างขวาง ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 84 ตอนต้นว่า "ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง..." และในมาตรา 85 ซึ่งบัญญัติว่า "คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริง ย่อมมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใด ๆ มาสืบได้ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและการยื่นพยานหลักฐาน" ซึ่งคำพิพากษาฎีกาที่ 555/2532 ตัดสินไว้ว่า การขังคำพยานในคดีแพ่งนั้น หมายเหตุมุ่งจะต้องขังน้ำหนักคำพยานอันเกิดจากการนำสืบของคู่ความทั้งสองฝ่ายเสมอไปไม่ ถ้าปรากฏว่าฝ่ายใดมีการระการพิสูจน์ แต่คำพยานไม่น่าเชื่อถือ นำสืบไม่สมข้ออ้าง แม้เป็นการนำสืบฝ่ายเดียวโดยคู่ความอีกฝ่ายไม่มีพยานมาสืบก็ต้องแพคดี จะมีข้อจำกัดในการนำสืบพยานหลักฐานของคู่ความอยู่บ้าง ก็เพียงการให้อำนาจแก่ศาลที่จะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความอ้างถึงโดยไม่ได้ปฏิบัติตามที่บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ หรือให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งงดการสืบพยานหลักฐานของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ศาลจะสั่งก็ต่อเมื่อปรากฏแก่ศาลว่าพยานหลักฐานของคู่ความฟุ่มเฟือยเกินสมควร หรือเป็นการประวิงให้ชักช้าหรือไม่เกี่ยวกับประเด็นในคดี ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 86 ว่า "เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ก็ดี หรือเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้แต่ได้ยื่นผ่านผิดบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่รับพยานหลักฐานนั้นไว้" และบัญญัติต่อไปในวรรค 2 ว่า "เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดฟุ่มเฟือยเกินสมควร หรือประวิงให้ชักช้าหรือไม่เกี่ยวกับประเด็น ให้ศาลมีอำนาจงดการสืบพยานหลักฐาน เช่นว่านั้นหรือพยานหลักฐานอื่นต่อไป" และคำพิพากษาฎีกาที่ 3721-3722/2532 ได้เคยตัดสินไว้ว่า กรรมการผู้จัดการของโจทก์เป็นพยานสำคัญในการเปิดคดี แต่โจทก์ก็นำพยานอื่นสืบก่อนโดยไม่ปรากฏว่ามีความจำเป็นอย่างไร ศาลนัดสืบพยานครั้งหลังห่างจากครั้งก่อนถึง 2 เดือนเศษ โจทก์ย่อมจะกะเวลาให้มีวันว่างตรงกันได้ แต่กลับไปต่างประเทศ โดยมีได้แถลงให้เห็นว่าเนื่องด้วยกิจธุระสำคัญและจำเป็นอย่างไร และจะเบิก

ความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญแก่คดีอย่างไร พฤติการณ์ดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่าโจทก์ประวิงคดี ศาลชอบที่จะสั่งงดสืบพยานโจทก์ปากดังกล่าว เสียได้

ในประเด็นที่สองที่เกี่ยวกับการแจ้งกำหนดการดำเนินกระบวนการพิจารณา แก่คู่ความ นั้น ศาลอังกฤษถือว่าศาลต่างประเทศจะต้องทำการแจ้งกำหนดการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาแก่คู่ความโดยใช้เวลาพอสมควรและเพียงพอสำหรับการ เตรียมตัวต่อสู้คดี ซึ่งในเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับการแจ้งกำหนดวันดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นที่สองสถานที่ แก่คู่ความทราบล่วงหน้าไว้ ในมาตรา 182 วรรค 1 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อได้ยื่น คำฟ้อง คำให้การ และคำให้การแก้ฟ้องแย้ง ถ้าหากมี แล้ว ให้ศาลทำการชี้ สองสถานที่โดยแจ้งกำหนดวันชี้สองสถานที่แก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสาม สิบวัน ..." และในชั้นสืบพยาน บัญญัติไว้ใน มาตรา 184 วรรค 2 ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีที่ไม่มีกรณีสองสถานที่ ให้ศาลออกหมายกำหนดวันสืบพยานส่งให้แก่คู่ความ ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบวัน"

นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้เวลาสำหรับเตรียมตัวต่อสู้คดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 177 วรรค 1 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำ คำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวัน"

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทยดังกล่าวมาข้างต้น จึงเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยได้กำหนดขั้นตอนในการแจ้งกำหนดการดำเนิน การไว้สำหรับทุกขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลไทย ตลอดจน ได้ใช้เวลาสำหรับจำเลยที่จะได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ถึง 15 วัน และหากเป็น กรณีที่ได้มีการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องของโจทก์ให้แก่จำเลยด้วยวิธีการ

ปิดหมายนั้นไว้ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำกรงานของจำเลย มาตรา 79 วรรค 2 กำหนดให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อกำหนดเวลา 15 วัน ล่วงพ้นไป ดังนี้ เมื่อรวมกับระยะเวลาสำหรับการยื่นคำให้การของจำเลยดังกล่าวมาข้างต้น จะทำให้จำเลยมีระยะเวลาถึง 30 วัน ที่จะเตรียมตัวต่อสู้คดีกับโจทก์

มีข้อนำสังเกตรประการหนึ่งว่า หากจะเทียบเคียงกำหนดระยะเวลาในการเตรียมตัวต่อสู้คดีของจำเลยในศาลไทย กับจำเลยในศาลอังกฤษแล้ว จะพบว่าหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษเอง ได้กำหนดไว้ใน Rules of the Supreme Court Order 12 Rule 5 ว่าจำเลยจะต้องแสดงเจตนาต่อสู้คดีภายในเวลา 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับหมายของโจทก์ และ Order 18 Rule 2 กำหนดให้จำเลยซึ่งได้แสดงเจตนาต่อสู้คดีแล้ว ต้องยื่นคำให้การต่อศาล ภายในกำหนดระยะเวลา 14 วัน ดังนี้ ระยะเวลาในการเตรียมตัวต่อสู้คดีสำหรับจำเลยในศาลไทยจึงมีมากกว่าจำเลยในศาลอังกฤษอีกด้วย

นอกจากนี้ ในการแจ้งกำหนดนัดหรือสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยนั้น ในทางปฏิบัติแล้ว จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงในเบื้องต้นเสียก่อนว่าจำเลยได้รับทราบหมายนัด หมายเรียก หรือสำเนาคำฟ้องของโจทก์แล้ว ดังที่ศาลฎีกาได้เคยตัดสินถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4276/2532 ตัดสินไว้ว่า ก่อนฟ้องคดีโจทก์รู้ว่าจำเลยอยู่บ้านเลขที่ 1274/27 ดังนั้น เมื่อส่งหมายเรียก สำเนาคำฟ้องให้จำเลยที่บ้านเลขที่ 1274/115 อันเป็นสำนักทำกรงานของจำเลยไม่ได้ โจทก์ชอบที่จะขอให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลย ณ บ้านเลขที่ 1274/27 อันเป็นภูมิลำเนาของจำเลย การที่ศาลอนุญาตให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องโดยประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ เป็นการดำเนินกระบวนการไม่ชอบ ถือไม่ได้ว่าจำเลยทราบคำฟ้องและวันนัดสืบพยาน

ในประเด็นสุดท้ายที่ศาลอังกฤษนำมาใช้เพื่อตรวจสอบความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลต่างประเทศที่ทำการพิจารณาและพิพากษาคดี คือ เรื่องการใช้อำนาจของศาลต่างประเทศเหนือคู่ความฝ่ายที่ขาดนัด ซึ่งในเรื่องนี้ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์ที่จะถือว่าคู่ความขาดนัด โดยแยกเป็นการขาดนัดยื่นคำให้การประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือการขาดนัดพิจารณา ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 197 ว่า "เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การหรือเมื่อโจทก์ถูกฟ้องแย้งแล้ว จำเลยหรือโจทก์มิได้ยื่นคำให้การหรือคำให้การแก้ฟ้องแย้งภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งมิได้แจ้งเหตุขัดข้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาเช่นว่านั้น ให้ถือว่าจำเลยหรือโจทก์ขาดนัดยื่นคำให้การ" และบัญญัติในวรรคสองต่อไปว่า "ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยาน และมีได้ร้องขอเลื่อนคดีหรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่มาศาลเสียก่อนลงมือสืบพยาน ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา" แต่ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ กฎหมายยังให้อำนาจแก่ศาลที่จะทำการไต่สวนเกี่ยวกับการส่งหมายแจ้งกำหนดวันนัดให้แก่จำเลยทราบ ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 198 วรรค 3 ตอนท้ายว่า "ถ้าศาลมีเหตุสงสัยว่าจำเลยจะไม่ทราบหมายเรียกให้ยื่นคำให้การนั้น ก็ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควร..." ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้เกิดความแน่ชัดว่าจำเลยได้รับทราบหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้วนั่นเอง นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังได้กำหนดเป็นเงื่อนไขก่อนที่ศาลจะทำการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีของโจทก์ไปฝ่ายเดียวว่ากรณีจะต้องปรากฏว่าได้มีการส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้แก่จำเลยโดยชอบแล้ว ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 202 ว่า "ถ้าได้ส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้จำเลยทราบโดยชอบแล้ว จำเลยขาดนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา แล้วให้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียว..." อีกทั้งยังมีการให้อำนาจแก่ศาลที่จะมีคำสั่งให้ส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้แก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาโดยไม่มาศาลในวันนัดสืบพยาน

ตั้งที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 203 ว่า "...ถ้าศาลยังไม่เป็นที่พอใจว่าได้ส่งหมาย
กำหนดวันนัดสืบพยานไปให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดทราบโดยชอบแล้ว ให้ศาลมีคำสั่ง
เลื่อนวันสืบพยานต่อไป และกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่เห็นสมควร เพื่อให้มีการ
ส่งคำสั่งนั้นแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัด โดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน
..."

จากบทบัญญัติที่ได้ยกมาดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นได้ว่าการดำเนิน
กระบวนการพิจารณาของศาลไทยเหนือคู่ความที่ขาดนัดนั้น บทบัญญัติของกฎหมายได้
กำหนดขั้นตอนและเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้หลายประการ ด้วยมุ่งหมายที่จะตรวจสอบ
ว่าคู่ความจงใจที่จะไม่ยื่นคำให้การต่อสู้คดี หรือจงใจที่จะไม่มาศาลในวันสืบพยาน
อย่างแท้จริง ศาลไทยจึงจะสามารถดำเนินการกระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีไป
ฝ่ายเดียวได้ ดังที่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2940/2532 ตัดสินไว้ว่า เมื่อพนักงาน
เดินหมายนำหมายเรียกและหมายนัดไปส่งแก่จำเลยที่บ้านตามทะเบียนบ้านอันเป็น
ภูมิลำเนาของจำเลย แต่ไม่พบจำเลยและไม่มีผู้ยอมรับหมายแทน จึงปิดหมายไว้
เป็นการปิดหมายโดยชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าจำเลยได้รับหมายเรียกและหมายนัด
ดังกล่าวแล้ว ดังนี้ การขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณาของจำเลยจึงเป็น
ไปโดยจงใจ นอกจากนี้ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังได้
กำหนดบทบังคับแก่ศาลไทยให้วินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยต้องพิจารณาข้ออ้างของคู่ความ
ที่มาศาล โดยไม่อาจตัดสินให้คู่ความฝ่ายนั้นชนะคดีโดยอ้างว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง
ไม่มาศาล ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 205 วรรคแรก ว่า "...ให้ศาลวินิจฉัย
ชี้ขาดคดีให้คู่ความที่มาศาลเป็นฝ่ายชนะต่อเมื่อศาลเห็นว่า ข้ออ้างของคู่ความ
เช่นว่านี้ มีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย..."

3.2 ความเป็นไปได้และแนวทางเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ ทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศอังกฤษ โดยอาศัยหลักตามคอมมอน ลอว์ ของ ประเทศอังกฤษ

จากการที่ได้พิจารณาบทบัญญัติและแนวความคิดของกฎหมายไทยตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษมาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในส่วนนี้จึงจะได้ทำการพิจารณาต่อไปถึงความเป็นไปได้เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยประสงค์จะทำการบังคับคดีตามคำพิพากษาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ ซึ่งผลจากการพิจารณาบทบัญญัติตลอดจนแนวความคิดของกฎหมายไทย จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยได้วางหลักเกณฑ์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะที่นับว่าสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษไม่ว่าจะเป็นเรื่องอำนาจของศาลไทยที่มีอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีนี้เห็นอบุคคล ความเสร็จเด็ดขาดและถึงที่สุดของคำพิพากษาของศาลไทย และการกำหนดจำนวนเงินในคำพิพากษา นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดที่ประเทศอังกฤษนำมาใช้ในการพิจารณาเมื่อต้องทำการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ หลักความสงบเรียบร้อยและหลักความยุติธรรม นั้น แนวความคิดทั้งสองดังกล่าวก็ได้รับการยอมรับในกฎหมายไทยในลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับในประเทศอังกฤษ และวิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลไทยที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยยังมีลักษณะที่เพียงพออันจะถือได้ว่าคำวินิจฉัยการให้ความยุติธรรมแก่คู่ความตามแนวความคิดของประเทศอังกฤษแล้ว ดังรายละเอียดที่ได้พิจารณามาแล้วข้างต้น

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ามีความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่คำพิพากษาของศาลไทย จะได้รับการบังคับตามให้โดยศาลอังกฤษ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอร์ และส่งผลให้มีการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษตามความประสงค์ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทยต่อไป ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาถึงวิธีดำเนินการในศาลอังกฤษที่จะก่อให้เกิดผลเป็นการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทยในการดำเนินการดังกล่าว โดยจะแยกพิจารณา ดังนี้ คือ

- 3.2.1 แนวทางการดำเนินการของศาลอังกฤษ เมื่อบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่มีใช้ประเทศในเครือจักรภพ และประเทศที่มีได้มีข้อตกลงพิเศษกับประเทศอังกฤษ
- 3.2.2 แนวทางปฏิบัติของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทย

รายละเอียดดังนี้ คือ

- 3.2.1 แนวทางการดำเนินการของศาลอังกฤษ เมื่อบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่มีใช้ประเทศในเครือจักรภพ และประเทศที่มีได้มีข้อตกลงพิเศษกับประเทศอังกฤษ

สืบเนื่องมาจากการที่ประเทศอังกฤษได้เปิดโอกาสให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาดำเนินการในประเทศอังกฤษ เพื่อทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ โดยแต่เดิมมานั้น ประเทศอังกฤษวางหลักเกณฑ์ให้เจ้าหนี้

ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ไม่ว่าจะในประเทศใด ๆ นำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาขึ้นฟ้องต่อศาลอังกฤษ โดยอาศัยคำพิพากษานั้นเป็นมูลคดี และหากคำพิพากษาของศาลต่างประเทศดังกล่าวมีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ในคอมมอน ลอว์แล้ว จะมีผลให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ แต่ในภายหลัง ได้มีการพัฒนาวิธีการยอมบังคับตามให้แก่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศโดยใช้วิธีการยื่นขอจดทะเบียนคำพิพากษาของศาลต่างประเทศต่อศาลอังกฤษ ซึ่งวิธีการจดทะเบียนคำพิพากษาดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่มีพระราชบัญญัติหรืออนุสัญญา กำหนดไว้โดยเฉพาะ ตัวอย่างเช่น จะต้องเป็นกรณีที่เป็นคำพิพากษาของประเทศในสหราชอาณาจักร คำพิพากษาของประเทศในเครือจักรภพหรือคำพิพากษาของประเทศภาคีแห่งอนุสัญญา ดังที่ได้ศึกษารายละเอียดมาแล้ว ในบทที่ 2 ส่วนคำพิพากษาของศาลต่างประเทศอื่น ๆ ที่มีได้มีความตกลงกับประเทศอังกฤษไว้เป็นการเฉพาะดังกล่าว เมื่อต้องการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ จึงยังคงต้องอาศัยวิธีการตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ คือการนำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาฟ้องต่อศาลอังกฤษ โดยอาศัยคำพิพากษานั้นเป็นมูลคดี

และด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีฐานะเหมือนเช่นประเทศอื่น ๆ ที่มีได้ อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ หรือสนธิสัญญาฉบับใด ๆ ในเรื่องนี้กับประเทศอังกฤษ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยที่ประสงค์จะทำการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ จึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษ ดังกล่าว ดังนั้น ในส่วนนี้ จึงจะได้ทำการศึกษาถึงแนวทางการดำเนินการของศาลอังกฤษ เมื่อจะได้บังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่มีใช้ประเทศที่มีข้อตกลงกันไว้เป็นพิเศษ เพื่อการศึกษาแนวทางปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยต่อไป

สืบเนื่องมาจากหลักเกณฑ์พื้นฐานที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ในคอมมอน ลอร์ ว่า แม้จะถือว่าคำพิพากษาของศาลต่างประเทศได้ก่อให้เกิดหนี้ระหว่างคู่ความ แต่จะไม่อาจได้รับการบังคับตามในประเทศอังกฤษ โดยปราศจากกระบวนการทางกฎหมายในประเทศอังกฤษอีกชั้นหนึ่ง และถือว่ากระบวนการทางกฎหมายในประเทศอังกฤษเมื่อจะทำการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ นั้น ตกอยู่ภายใต้หลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาของประเทศอังกฤษเอง คือ The Rules of the Supreme Court ²³ ด้วยเหตุนี้กระบวนการพิจารณาคดีเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนำคำพิพากษานั้นมายื่นฟ้องต่อศาลอังกฤษ โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเป็นมูลคดี [Action on a Foreign Judgment] ตามหลักเกณฑ์คอมมอน ลอร์ นี้ ศาลอังกฤษจึงดำเนินการคล้ายคลึงกับกรณีเป็นการยื่นฟ้องคดีแพ่งโดยทั่วไป กล่าวคือ ศาลอังกฤษจะนำ The Rules of the Supreme Court มาปรับใช้ ซึ่งส่งผลให้คดีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำเลยต่อศาลอังกฤษ จึงต้องเริ่มต้นด้วยการส่งหมายเรียก [Writ] ให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือจำเลย ²⁴ และเมื่อกรณีเป็นการที่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขประการหนึ่งว่า จะต้องมีการกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนไว้ในคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น ดังนั้น กระบวนการเกี่ยวกับหมายเรียกของโจทก์ในศาล

23. P.M. North. Cheshire and North Private International Law. 10 th. ed., p. 632.

24. Lord Hailsham. Halbury's Laws of English. Vol. 8, 1974, p. 484.

อังกฤษจึงอยู่ภายใต้บทบัญญัติใน Order 6 Rule 2[1] [b] แห่ง The Rules of the Supreme Court ซึ่งเป็นบทกำหนดเกี่ยวกับวิธีการสลักหลังหมายเรียกในคดีที่มีการเรียกร้องให้จำเลยชำระหนี้ที่กำหนดจำนวนแน่นอนแล้ว ก่อนที่จะส่งให้แก่จำเลย โดยบัญญัติว่า "2 [1] Before a writ is issued it must be indorsed :

[a]

[b] where the claim made by the plaintiff is for a debt or liquidated only, with a statement of claimed in respect of the debt or demand and for costs. "

ดังนั้น เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศได้นำคำพิพากษามายื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลอังกฤษ คือ ศาลไฮ คอร์ท แผนคควิน เบนซ์ [The High Court Queen's Bench Division] แล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงจะต้องทำการสลักหลังหมายเรียกก่อนที่จะได้จัดส่งไปยังจำเลย หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีเดิม โดยการสลักหลังดังกล่าวจะเป็นการระบุจำนวนเงินและค่าใช้จ่ายที่ศาลต่างประเทศได้พิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามจำนวนที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ซึ่งวิธีการสลักหลังหมายเรียกในคดีที่โจทก์ฟ้องจำเลยโดยอาศัยคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเป็นมูลคดีดังกล่าวนี้ พึงสังเกตว่าเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศประการหนึ่ง กล่าวคือ ในคดีแพ่งโดยปกติแล้ว การสลักหลังหมายเรียกก่อนจะส่งไปยังจำเลย ตาม The Rules of the Supreme Court Order 6 Rule 2 นี้ จะต้องมีการระบุข้อความอันเป็นรายละเอียดของคดีที่โจทก์ได้ฟ้อง ตัวอย่างเช่น หากเป็นคดีที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญา จะต้องมีการบรรยายถึงวันเวลาที่ได้มีการทำสัญญาดังกล่าว เป็นสัญญาระหว่างบุคคลใด

ตลอดจนข้อเรียกร้องของโจทก์หรือข้อกำหนดเพื่อให้จำเลยปฏิบัติเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือในคดีที่เกิดจากการกระทำละเมิด จะต้องบรรยายถึงวันที่ สถานที่ที่เกิดเหตุ ลักษณะของการกระทำละเมิดและเกิดความเสียหายขึ้นอย่างใดบ้าง เป็นต้น ในขณะที่หากเป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องจำเลยต่อศาลอังกฤษโดยอาศัยคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเป็นมูลคดี นั้น ในการสลักหลังหมายจะเป็นเพียงการระบุจำนวนเงินซึ่งเป็นจำนวนที่แน่นอนแล้วตามที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเท่านั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว

หลังจากที่โจทก์ได้ทำการสลักหลังหมายเรียกดังกล่าวแล้ว โจทก์จะต้องทำการส่งหมายเรียกนั้น พร้อมกับคำฟ้องที่ได้อาศัยคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเป็นมูลคดี ให้แก่จำเลยโดย Order 12 กำหนดว่า โจทก์ต้องแนบแบบฟอร์มแสดงการรับทราบหมาย [Form for Acknowledging Service] ไปพร้อมกับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้อง และ Order 10 Rule 1 กำหนดให้ส่งหมายเรียกไปให้แก่จำเลยซึ่งที่อยู่โดยปกติของจำเลย หรือส่งไปยังที่อยู่เท่าที่ทราบล่าสุดของจำเลย [usual or last known address] โดยทางไปรษณีย์

ภายหลังจากที่จำเลยได้รับหมายเรียก คำฟ้อง และแบบฟอร์มแสดงการรับหมายดังกล่าวจากโจทก์แล้ว สามารถแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

ก) หากจำเลยมิได้แสดงเจตนาว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดีกับโจทก์ โดยเพิกเฉยไม่แสดงเจตนาลงในแบบฟอร์มที่ได้รับ หรือจำเลยส่งหมายเรียกและแบบฟอร์มกลับมาที่ศาลโดยกล่าวว่าตนไม่ประสงค์จะสู้คดีนั้น The Rules of the Supreme Court Order 13 Rule 1 กำหนดให้สิทธิ์แก่โจทก์ที่จะร้องขอให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาโดยขาดนัดแสดงเจตนาต่อสู้คดีได้ ซึ่งหากศาลได้ตรวจสอบจนแน่ใจว่าจำเลยมีเจตนาที่จะไม่สู้คดีกับโจทก์จริง ศาลอังกฤษก็จะมีคำ

พิพากษาโดยขาดนัดตามคำร้องขอของโจทก์ต่อไป และเมื่อเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยอาศัยคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเป็นมูลคดี อันจัดว่าเป็นคำฟ้องสำหรับข้อเรียกร้องที่แน่นอนแล้วดังกล่าวมาข้างต้น ผลของคำพิพากษาโดยขาดนัดแสดงเจตนาต่อผู้คดีที่ศาลอังกฤษพิพากษาให้ตามที่โจทก์ร้องขอนี้ จึงได้แก่การที่โจทก์มีสิทธิ์ร้องขอต่อศาลอังกฤษ เพื่อให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาถึงที่สุด [Final Judgment] ให้แก่ตน โดยกำหนดให้จำเลยชำระหนี้ตามจำนวนที่ระบุไว้ในคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมด²⁵ นอกจากนี้ คำพิพากษาโดยขาดนัดของศาลอังกฤษนี้ ยังมีผลเป็นการปิดปากจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ มิให้ยกเป็นข้อต่อสู้ในกระบวนการใด ๆ ภายหลังจากนี้ เช่น ในการดำเนินการบังคับคดี เพราะกฎหมายอังกฤษถือว่า เมื่อจำเลยไม่ได้แสดงเจตนาต่อผู้คดีภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดจึงให้ถือว่าจำเลยยอมรับข้ออ้างหรือข้อเรียกร้องทั้งหมดของโจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ทั้งนี้เป็นไปตามที่ The Rules of the Supreme Court Order 13 Rule 1 บัญญัติไว้²⁶

ดังนั้น ในกรณีเช่นนี้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศย่อมสามารถดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

25. Lord Hailsham. Halbury's Laws of England. Vol. 37, [London: Butterworths, 1982], p. 291.

26. Sir Jack I.H. Jacob. The Supreme Court Practice 1985. Vol. 1, [London: Sweet & Maxwell Limited, 1984], p. 111.

ประเทศอังกฤษ โดยอาศัยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอังกฤษดังกล่าวได้ตาม
ความประสงค์ต่อไป

ข) หากจำเลยแสดงเจตนาว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดีกับโจทก์ โดย
การตอบรับแบบฟอร์มแสดงการรับทราบหมาย และส่งกลับมาที่ศาลภายใน
กำหนด 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับหมายเรียกของโจทก์ ศาลอังกฤษจะได้จัดส่ง
สำเนาของแบบฟอร์มดังกล่าวไปยังโจทก์ และฝ่ายจำเลยมีหน้าที่ที่จะต้องทำ
คำให้การยื่นต่อศาล ภายในกำหนด 14 วัน หากจำเลยไม่ปฏิบัติ โจทก์จะ
สามารถร้องขอให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาถึงที่สุดได้ เช่นเดียวกับกรณีแรก

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่จำเลยยื่นคำให้การต่อสู้คดีต่อศาลอังกฤษนั้น
คำให้การของจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ จะมี
ขอบเขตที่จำกัดมาก กล่าวคือ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศย่อมไม่
อาจต่อสู้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับความถูกต้องของคำพิพากษาของ
ศาลต่างประเทศได้เลย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ศาลอังกฤษนำหลักความ
ศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษามาปรับใช้ในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประ
เทศ โดยถือว่าคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมีความเสร็จเด็ดขาดระหว่าง
คู่ความในคดีนั้นแล้ว อีกทั้งยังถือว่าคำพิพากษาดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่
เด็ดขาด [Conclusive Evidence] ดังรายละเอียดที่ได้ศึกษามาแล้วใน
บทที่ 2

ดังนั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจึงสามารถต่อสู้คดี
ในศาลอังกฤษได้แต่เพียงอาศัยข้อต่อสู้ [Defence] ตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์
ตามคอมมอน ลอว์ ตัวอย่างเช่น โดยการอ้างว่าศาลต่างประเทศที่ทำการ
พิจารณาและพิพากษาคดีนั้นไม่มีอำนาจศาลเหนือตนเอง หรือการอ้างว่าเจ้าหนี้
ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศได้รับคำพิพากษาดังกล่าวมาโดยการฉ้อฉล

และการอ้างว่าหากศาลอังกฤษยอมบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ดังกล่าวจะเป็นการขัดแย้งกับหลักความสงบเรียบร้อย และหลักความยุติธรรม ของกฎหมายอังกฤษ เป็นต้น โดยลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องเป็นผู้รับภาระใน การพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างดังกล่าวของตนต่อศาลอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ สามารถพิสูจน์ให้ศาลอังกฤษเห็นว่าข้อต่อสู้หรือข้อกล่าวอ้างในเรื่องอำนาจของ ศาลต่างประเทศ หรือการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้คำพิพากษาของศาลต่าง ประเทศมาโดยการฉ้อฉล และหากศาลอังกฤษเห็นว่าข้อต่อสู้หรือข้อกล่าวอ้าง ของจำเลยรับฟังได้แล้ว จะส่งผลให้ศาลอังกฤษต้องทำการพิจารณาคดีที่ก่อให้เกิด คำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นใหม่ทั้งคดีต่อไป อันจะเห็นได้ว่าอาจจะ ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนำ คำพิพากษามาฟ้อง จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีมากขึ้น และ ทำให้การบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ เน้นช้าตามไปด้วย หรือในกรณีที่จำเลยต่อสู้หรือกล่าวอ้างว่า หากศาลอังกฤษ บังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศแล้วจะเป็นการขัดกับหลักความสงบ เรียบร้อยหรือหลักความยุติธรรม และศาลอังกฤษเห็นพ้องด้วย ศาลอังกฤษก็จะ ได้มีคำสั่งยกฟ้องคดีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศฟ้องโดยอาศัย คำพิพากษานั้นเป็นมูลคดีเสีย

นอกจากการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจะมี โอกาสได้รับคำพิพากษาของศาลอังกฤษที่เป็นคำพิพากษาขาดนัดและคำพิพากษา ถึงที่สุด ด้วยเหตุที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมิได้แสดงเจตนา ต่อสู้คดีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาใช้เป็น มูลคดีต่อศาลอังกฤษดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ยังอาจร้องขอต่อศาลอังกฤษให้มีคำพิพากษาโดยรวบรัด (Summary Judg-

ment] ให้แก่ตนได้อีกด้วย กล่าวคือ บทบัญญัติใน The Rules of the Supreme Court Order 14 ของประเทศอังกฤษได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ คำพิพากษาโดยรวบรัด โดยมีสาระสำคัญว่า ในคดีที่จำเลยได้แสดงเจตนาต่อ สู้คดีไว้แล้ว และเมื่อโจทก์ได้ส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยโดยชอบแล้ว ปรากฏว่าจำเลยไม่มีข้อต่อสู้หรือข้อโต้แย้งในคดีที่ตีพอ โจทก์สามารถร้องขอ ต่อศาลอังกฤษ เพื่อให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาโดยรวบรัดให้แก่ตนได้ ซึ่งได้ กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า วิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ของศาลต่างประเทศนำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาฟ้องต่อศาลอังกฤษ ศาลอังกฤษจะนำบทบัญญัติใน The Rules of the Supreme Court มาปรับ ใช้นี้ ซึ่งรวมถึงบทบัญญัติเรื่องคำพิพากษาโดยรวบรัดดังกล่าวนี้ด้วย ด้วยเหตุนี้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจึงสามารถถือเอาประโยชน์จาก บทบัญญัติใน Order 14 ดังกล่าวนี้ได้ โดยการร้องขอต่อศาลอังกฤษเพื่อให้ ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เป็นมูลคดี ในลักษณะที่เป็นคำพิพากษาโดยรวบรัด อันจะเป็นการประหยัดเวลาในการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลอังกฤษได้ทางหนึ่ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตามคำพิ พากษาโดยรวบรัดของศาลอังกฤษย่อมสามารถดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษต่อไปได้ โดยอาศัยคำพิพากษา โดยรวบรัด ซึ่งจะทำให้มีการบังคับคดีได้รวดเร็วขึ้น

ในกรณีที่โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ดำเนินการตามที่กล่าวมา ข้างต้น จนกระทั่งได้รับคำพิพากษาของศาลอังกฤษ ไม่ว่าจะ เป็นคำพิพากษาถึง ที่สุด หรือคำพิพากษาโดยรวบรัด ผลการนั้นจะเป็นเช่นเดียวกัน กล่าวคือ โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาย่อมสามารถทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของ จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ต่อไป ตามวิธีการ บังคับคดีที่กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศอังกฤษเอง ดังรายละเอียดที่ได้ ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 ซึ่งโจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องทำการร้องขอ

ต่อศาลอังกฤษอีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากตามหลักกฎหมายอังกฤษนั้น ถือว่ากระบวนการขึ้นบังคับคดีเป็นขั้นตอนที่แยกต่างหากและเป็นอิสระจากกระบวนการนำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาฟ้องต่อศาลอังกฤษ ที่โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ดำเนินการมาแล้ว กล่าวคือ โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอให้ศาลอังกฤษออกหมายบังคับคดีแยกตามประเภทของทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ ที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาประสงค์จะทำการบังคับคดีเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ตนตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา อันได้แก่ ขอให้ศาลอังกฤษออกหมาย Fi-Fa ขออายัดทรัพย์สินเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ขออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษารวมตลอดถึงการขอให้ศาลอังกฤษมีคำสั่ง Charging Order จนกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะได้รับชำระหนี้ครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา

3.2.2 แนวทางปฏิบัติของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทย

จากการศึกษาถึงแนวทางการดำเนินการของศาลอังกฤษเมื่อทำการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่มีใช้ประเทศในเครือจักรภพ มาตั้งกล่าวข้างต้นแล้ว ในส่วนนี้จึงจะได้ศึกษาถึงแนวทางปฏิบัติของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทย ซึ่งประสงค์จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปฟ้องต่อศาลอังกฤษ เพื่อก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษต่อไป

ภายหลังจากที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาในศาลไทย และได้รับคำพิพากษาซึ่งตัดสินให้จำเลยซึ่งตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระเงินเป็นจำนวนที่แน่นอนให้แก่ตนเองแล้ว หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาพบว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอยู่ในประเทศอังกฤษเป็นจำนวน

ที่เพียงพอสำหรับการชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่ตน และเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา
 ประสงค์จะทำการบังคับคดีเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาด้วยทรัพย์สินดังกล่าวของ
 ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจำต้องพิจารณาคำพิ-
 พากษาของศาลไทยที่ตนได้รับว่า คำพิพากษานั้นมีลักษณะครบถ้วนตามหลักเกณฑ์
 และเงื่อนไขที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ในคอมมอน ลอว์ เพียงพอที่จะทำให้ศาล
 อังกฤษยอมบังคับตามให้ได้หรือไม่ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า หลักเกณฑ์ประการแรกและ
 นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องคำนึงถึง คือ ศาลซึ่งเจ้าหน้าที่
 ตามคำพิพากษาได้เลือกฟ้องจำเลยและได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาจนกระทั่งมี
 คำพิพากษาในคดีนั้น จะต้องเป็นศาลซึ่งจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษามีถิ่นที่
 อยู่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น มิใช่กรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายื่นฟ้องคดีต่อ
 ศาลซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือมีฉะนั้น จะต้องเป็นศาลซึ่งจำเลยได้
 ยอมรับอำนาจของศาลนั้นอย่างแจ่มชัด ไม่ว่าจะโดยการให้ความตกลงยอมรับ
 ไว้ล่วงหน้าหรือด้วยพฤติการณ์ของจำเลยก็ตาม

หลักเกณฑ์ประการต่อมาที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจะต้อง
 คำนึงถึง คือ คำพิพากษาจะต้องถึงที่สุดแล้ว และหากเป็นคำพิพากษาที่เกิดขึ้น
 โดยฝ่ายจำเลยขาดนัด จะต้องได้ล่วงพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับ
 การร้องขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ของจำเลยแล้ว นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิ-
 พากษายังจะต้องแน่ใจว่า ได้มีการกำหนดจำนวนเงินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้อง
 ชำระหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนที่แน่นอนในคำพิพากษาของศาลไทยดังกล่าว

หลักเกณฑ์ประการสุดท้าย อันเกี่ยวกับประเด็นซึ่งหลักเกณฑ์ตามคอม-
 มอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษได้กำหนดให้เป็นข้อต่อสู้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
 ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจะต้องตรวจสอบว่า มีพฤติการณ์ใดในการ
 ก่อให้เกิดมูลหนี้และนำไปสู่ข้อพิพาท ตลอดจนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใน
 ศาลไทยที่พิจารณาและพิพากษาคดีนั้น ที่อาจเป็นช่องทางให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ยกขึ้นต่อสู้ว่ามีพฤติการณ์ที่ฉ้อฉลจนทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับคำพิพากษา
ดังกล่าวหรือไม่ และเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยควรตรวจสอบว่าการ
บังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยจะเป็นการขัดแย้งกับหลักความสงบเรียบร้อย
และหลักความยุติธรรมในสายตาของกฎหมายอังกฤษหรือไม่

หากผลจากการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลไทย ด้วยหลักเกณฑ์
ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปรากฏว่าคำพิพากษานั้นมีลักษณะที่สอดคล้องและ
ไม่ขัดกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามคอมมอน ลอว์ ของประเทศอังกฤษแล้ว
เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยย่อมสามารถดำเนินการนำคำพิพากษาของ
ศาลไทยดังกล่าวไปยื่นฟ้อง โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลไทยเป็นมูลคดี ต่อศาล
ไอ คอร์ท แผนคควิน เบนซ์ ณ ประเทศอังกฤษ และปฏิบัติตามวิธีการที่ประ
เทศอังกฤษกำหนดไว้ ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วน 3.2.1 ข้างต้น
ด้วยตนเองได้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า นอกเหนือจากการ
ที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจะเข้าไปดำเนินการด้วยตนเองในประเทศ
อังกฤษดังกล่าวนั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะมีแนวทางอื่นในการดำเนินการฟ้อง
คดี โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลไทยเป็นมูลคดี ต่อศาลอังกฤษ บ้างหรือไม่
ประการใด

หากจะพิจารณาถึงหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ
การดำเนินงานด้านตุลาการที่อาจให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา
ในกรณีนี้ได้ นั้น จะพบว่า กระทรวงยุติธรรมมีหน่วยงานหนึ่งคือ สำนักงานส่งเสริม
งานตุลาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่ง คือ พัฒนากฎหมาย
และดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมและ
ศาล โดยมีกองวิชาการ เป็นส่วนราชการหนึ่งในสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2535

กองวิชาการของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ นั้น มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งคือ การติดต่อประสานงานกับองค์การหรือหน่วยงานระหว่างประเทศ ให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือทางการคดี ซึ่งรวมถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลไทยในต่างประเทศ และของศาลต่างประเทศในประเทศไทย ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวจัดอยู่ในงานนิติการซึ่งแบ่งส่วนราชการมาจากกองวิชาการ อีกชั้นหนึ่ง ²⁷

ทั้งนี้ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย นั้น แต่เดิมมา บัญญัติถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลไทยในต่างประเทศเพียงมาตราเดียวคือบัญญัติไว้ใน มาตรา 34 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งเรื่องหรือแต่บางส่วน โดยทางอาศัยหรือโดยร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ในเมืองต่างประเทศ เมื่อไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้สำหรับเรื่องนั้นแล้ว ให้ศาลปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ"

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2534 เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับกรณีที่จะต้องส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้น

27. คู่มือตุลาการศาล. เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม, 2530), หน้า 29-33.

คดีให้แก่จำเลยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในต่างประเทศ โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 83 ทวิ ตอนต้น ว่า "ในกรณีที่จำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้ส่งหมายเรียก และคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำ कारงานของจำเลยนอกราชอาณาจักร...." และวางข้อปฏิบัติของโจทก์ไว้ใน มาตรา 83 จัตวา วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีที่จะต้องส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดี ตามมาตรา 83 ทวิ แก่จำเลย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำ कारงานของจำเลยนอกราชอาณาจักร ให้โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง เพื่อให้ศาลจัดส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีแก่จำเลย ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้โจทก์ทำคำแปลหมายเรียก คำฟ้องตั้งต้นคดีและเอกสารอื่นใดที่จะส่งไปยังประเทศที่จำเลยมีภูมิลำเนาหรือสำนักทำ कारงานอยู่ เป็นภาษาราชการของประเทศนั้นหรือเป็นภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งคำรับรองคำแปลว่า ถูกต้องยื่นต่อศาลพร้อมกับคำร้องดังกล่าว และวางเงินค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด" ตลอดจนวางหลักเกณฑ์ให้แก่ศาลไทยใน มาตรา 83 สัตต ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อโจทก์ได้ปฏิบัติตามมาตรา 83 จัตวาแล้ว ถ้าไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้ศาลดำเนินการส่งให้แก่จำเลยหรือบุคคลภายนอกโดยผ่านกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศ" ซึ่งบทบัญญัติที่ได้เพิ่มเติมดังกล่าว เป็นเพียงการบัญญัติเพื่อความชัดเจนของการดำเนินการทั้งทางฝ่ายโจทก์และศาล เท่านั้น เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้ว กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศจะยังคงดำเนินการดังเช่นที่เคยปฏิบัติมาตามวิธีการที่ยึดถือมาภายใต้ มาตรา 34 ก่อนที่จะได้เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตราทั้งหลายดังกล่าว

ดังนี้ เมื่อมีกรณีที่ศาลไทยจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ และเมื่อในขณะนี้ประเทศไทยไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ศาลไทยจึงปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ และหน่วยงานที่จะเข้ามารองรับการดำเนินการดังกล่าว จึงได้แก่ กองวิชาการของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเท่าที่ปรากฏว่าศาลไทยได้เคยใช้บทบัญญัติ มาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีเพียง 3 กรณีคือ การให้จำเลยซึ่งอยู่ต่างประเทศทราบถึงการถูกฟ้องและวันนัดพิจารณา การส่งประเด็นไปสืบพยานในต่างประเทศ และการแจ้งให้จำเลยซึ่งอยู่ต่างประเทศทราบถึงการออกคำบังคับของศาลไทย²⁸ โดยวิธีปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศที่กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงการต่างประเทศถือปฏิบัติอยู่นั้น คือ การจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามวิถีทางทูต [Diplomatic Channel] โดยกระทรวงการต่างประเทศจะขอให้สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในประเทศที่จำเลยอาศัยอยู่ ติดต่อกับศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจให้จัดการส่งเอกสารให้แก่จำเลยหรือศาลต่างประเทศ ตามกระบวนการพิจารณาของประเทศนั้น ๆ ต่อไป

อย่างไรก็ตาม แม้จะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติแล้ว กองวิชาการในสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ จะได้ประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศใน

28. ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ออมทรัพย์, 2522), หน้า 57.

การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งหมายเรียกหรือเอกสารต่าง ๆ ไปยังต่างประเทศ เพื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลไทย แต่ในกรณีที่กำลังทำการศึกษาอยู่นี้ เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยประสงค์จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปฟ้องเป็นคดีต่อศาลอังกฤษ เพื่อให้ศาลอังกฤษยอมรับบังคับตามให้แก่คำพิพากษาของศาลไทย และทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษต่อไป อันจัดได้ว่าเป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษา ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นว่า กรณีนี้มีใช่เรื่องที่จะขอให้ศาลต่างประเทศหรือองค์กรที่มีอำนาจอื่นในต่างประเทศดำเนินการบังคับให้ได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องการให้มีการยอมรับบังคับตามจะต้องนำคำพิพากษาไปดำเนินการให้มีการยอมรับบังคับตามให้²⁹

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่แห่งกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในต่างประเทศของศาลไทย ได้ให้ความเห็นว่า หน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะ เป็นกระทรวงยุติธรรม ศาลไทย ตลอดจนกระทรวงการต่างประเทศ ไม่อาจให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยได้เลย เนื่องจากกรณีมีใช่เพียงการส่งเอกสารหรือหมายเรียกหรือให้ศาลต่างประเทศช่วยสืบพยาน ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลไทยเอง เช่นที่ปฏิบัติอยู่ แต่เป็นเรื่องที่เอกชนคือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องเข้าไปดำเนินการด้วยตนเอง ณ ประเทศอังกฤษ รัฐไม่อาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับเอกชนในลักษณะดังกล่าวได้ แม้จะเป็นเพียงการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้วยการส่งคำฟ้องไปยังศาลอังกฤษ แล้วให้เจ้าหน้าที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

29. กนก อินทร์มพรรษ์, "ความเห็นและข้อสังเกตในเรื่องความร่วมมือทางศาลเกี่ยวกับการยอมรับบังคับตามคำพิพากษาต่างประเทศ", ตุลาการ 31 (มีนาคม-เมษายน 2527) : 61.

ตามคำพิพากษาไปติดตามผลด้วยตนเองก็ตาม เนื่องจากในกรณีนี้ เป็นคำฟ้อง ซึ่งต้องยื่นต่อศาลอังกฤษโดยตรง อีกทั้งกระบวนการพิจารณาคดีภายหลังจากนั้นจะต้องดำเนินไปในศาลอังกฤษ นอกจากนี้ ยังอาจมีปัญหาเกี่ยวกับรายละเอียดทางปฏิบัติในการเสนอคำฟ้องต่อศาลอังกฤษตามกฎหมายภายในของประเทศอังกฤษเองด้วย

นอกจากนี้ เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายหรือสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีกับประเทศใด ๆ มารองรับ ดังนั้นสำหรับปัญหาว่าหากจะนำการดำเนินกระบวนการในต่างประเทศที่ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันมาใช้ เจ้าหน้าที่กองวิชาการ ๔ ให้ความเห็นว่า การดำเนินการเพื่อให้ศาลต่างประเทศยอมบังคับตามให้แก่คำพิพากษาของศาลไทย ย่อมอยู่นอกเหนือขอบเขตของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 34 พร้อมทั้งให้ข้อสังเกตต่อไปว่า การดำเนินการด้วยวิถีทางการทูตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 34 นั้น จำต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมาก ตลอดจนคงคู่ความจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก อาทิ เช่น ในการแปลคำฟ้องและเอกสารท้ายฟ้อง การรับรองเอกสาร การส่งเอกสารไปยังต่างประเทศ ซึ่งเห็นว่า จะก่อให้เกิดความล่าช้าและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยมากกว่าการเดินทางไปยื่นคำฟ้องต่อศาลอังกฤษเองโดยตรง

จากปัญหาข้อขัดข้องนานาประการดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า หน่วยงานของรัฐไม่อาจให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยในการยื่นคำฟ้องต่อศาลอังกฤษได้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจึงจำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการ ณ ประเทศอังกฤษด้วยตนเอง ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น